PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto V - Štev. 293 (1383) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. TRST, četrtek 22. decembra 1949 Cena 15 lir

Leggete sulla III e IV pagina l'ultima puntata della **„Storia del movimento sindacale di Trieste“** del comp. B. Petronio

OB DNEVU JUGOSLOVANSKE ARMADE

Generallajtnant JA DUŠAN KVEDER, ki ga vsi Tržačani poznamo, kot komandanta Komande mesta Trst, v maju in juniju 1945, leta je ob priliki današnjega dneva Jugoslovanske armade napisal pod gornjim naslovom članek za tednik «Vprašanja naših dni», v katerem med drugim piše:

Z odlokom Vrhovnega štaba naše vojske je bila 22. decembra 1941 v mestecu Rudem v Vzhodni Bosni formirana prva proletarska narodnoosvobodilna udarna brigada, prva regularna enota nove Jugoslovanske armade. Da bi se bodočim rodovom naših narodov ohranil večni spomin na ta dogodek, je bil ta dan določen za dan Jugoslovanske armade.

Napačno bi bilo misliti, da se je Jugoslovanska armada začela formirati šele takrat. Pred formiranjem prve regularne enote so se naši narodi že dobrega pol leta srdito borili z okupatorji in domačimi izdajalci, v vrsti pokrajin smo imeli množične ljudske vstaje in na vsem ozemlju države se je formiralo mnogo močnih, dobro oboroženih in čvrsto organiziranih partizanskih odredov. Te vojne, ki so jo jugoslovanski narodi začeli proti novojim sovražnikom takoj v začetku okupacije svoje dežele, pa si zopet ne moremo misliti in pravilno razumeti, če ne upoštevamo vse dolgotrajne, naporne in žrtev polne borbe Komunistične partije Jugoslavije, s katero je ustvarila pogoje za ljudsko revolucijo, s tem pa tudi pogoje za bodočo osvobodilno vojno jugoslovanskih narodov.

Jugoslovanska armada se je rodila leta 1941 v edinstvenih, izredno težavnih pogojih. Stara jugoslovanska vojska je bila po sramotni kapitulaciji kompletna in nesposobnega vodstva popolnoma poražena in je razpadla. Vse njeno orožje je prišlo v roke okupatorja, ki je odgnal v ujetništvo 340.000 jugoslovanskih oficirjev in vojakov. V tistih usodnih trenutkih so stali jugoslovanski narodi golih rok proti do zob oboroženemu sovražniku, ki je triumfiral spričo ogromnih poplave Evrope.

In ne samo to! Okupator je izropal naše narode vseh gmotnih sredstev za borbo, polastil se je tovarn in rudnikov, prometnih sredstev in zalog.

Vse naše gospodarstvo je vključil v enovito gospodarski red v dobro svojega naroda, da bi izžemal podjarmljene narode. Začel je mobilizirati naše prebivalstvo za svojo vojsko in industrijo, začel je preseljevati prebivalce celih pokrajin in nad ljudstvom je uvedel režim takšnega terorja in nasilja, kakršnega niso poznali naši predniki niti v času turškega despotizma. Državo so razkosali na več delov in posamezne dele je sovražnik okupiral, da bi naše narode razdružil ter zanetil medsebojno mržnjo in iztrebljanje. Domača buržoazija se je prodala okupatorju ali reakcionarnemu delu zahodnega sveta, da bi obdržala svoje razredne pozicije, kar jo je pozneje potisnilo v enotno fronto z okupatorjem proti osvobodilnemu gibanju.

V takšnih strašnih razmerah so svobodoljubni jugoslovanski narodi pod vodstvom Komunistične partije dvignili upornikovo puško ter začeli formirati prve partizanske enote sami in brez sleherne tuje pomoči.

Za formiranje naše Armade so značilne te-le posebnosti:

1. Kakor sta se celotna narodnoosvobodilna borba in ljudska revolucija v naši deželi že od začetka razvijali po načrtu, tako tudi formiranje enot naše Armade in njena vojna uspešnost nista bila spontana, ampak množične samoiniciative, marveč načrtni sad avantgarde naših narodov, Komunistične partije Jugoslavije s tovarišem Titom na čelu.

2. V nasprotju z drugimi podjarmljenimi državami je bila pri nas že od začetka očitna vodilna vloga Komunistične partije v vstaji, v vodstvu osvobodilne borbe in formiranju nove vojske. V nasprotju n. pr. s Francijo, Bolgarijo itd. si nikoli nismo gojili iluzij o sodelovanju z buržoazijo v vodstvu gibanja. Mi smo takoj v začetku razumeli, da bi pomenilo deliti vodilno vlogo z buržoazijo, ki je takoj pokazala svoje izdajstvo, obsoditi borbo na neuspeh in životarjenje.

3. V nasprotju z napačnimi nazori nekaterih voditeljev odporniškega gibanja v drugih deželah podjarmljene Evrope smo mi osnova vojskovanja ni bila oborožena akcija po mestih in večjih industrijskih krajih, marveč smo glede na okupatorjeve sile prenesli center aktivnosti na širna področja med glavnimi sovražnimi opornišči. Ta področja so bila prost manevrski prostor za mobilizacijo in organizacijo vojaških formacij, sposobnih za boje in operacije večjega obsega. Pri tem je naša Partija pravilno ocenila, da je naš delavski razred pripravljen na takšno obliko borbe in da so nacionalno podjarmljeni in gospodarsko izročeni kmetje zelo dober zaveznik v aktiven zaveznik v borbi, ki ji bodo dali množični, vseljudski značaj. In v tem je ena izmed načelnih bistvenih razlik kako je razumela strategijo in taktiko revolucije KPJ in kako druge komunistične partije, denimo Bolgarska.

To pravilno, v takratni podjarmljeni Evropi edino dosledno uveljavljena osvobodilna in revolucionarna politika naše Partije je povzročila hiter razvoj naše vojske od prvih partizanskih odredov do moderne regularne vojske. Že konec leta 1941 in v začetku leta 1942. so bile formirane prve udarne brigade. Že novembra 1942. so bile formirane prve divizije in korpusi in naša vojska je štela 44 brigad, 79 odredov in 50 samostojnih bataljonov, v katerih je bilo nad 150.000 borcev. Novembra 1943 je štela naša vojska že nad 300.000 borcev, formiranih v 11 korpusih. Ob koncu vojne je narasla naša vojska na 52 divizij, ki so štele nad 800.000 borcev.

Vzporedno z naraščanjem števila borcev in orožja sta postopno naraščala tudi obseg in pomen operacij naše vojske. Že leta 1941 je prešla naša vojska od diverzantske in sabotažne aktivnosti in napadov na manjše sovražnikove enote na bitke večjega obsega. Že leta 1941. so bile v večje odrede koncentrirane enote boje pomembnejšega obsega z večjimi sovražnimi silami, napadale in uničevale so sovražne garnizije in že prve dni vstaje osvobodile velika področja naše dežele (vso Zahodno Srbijo, vso Črno goro razen treh mest, velik del Bosne in Hercegovine itd.).

Formiranje divizij in korpusov je našemu Vrhovnemu štabu omogočilo, da je izpolnjeval večje operativne naloge. Naše divizije in korpusi so sprejemali že večje frontalne borbe s sovražnimi divizijami, osvobodili so velike centre in prometne žile, v srditi borbi so osvobodili večji del državnega ozemlja in bili veličastne obrambne bitke proti sedmim velikim sovražnim ofenzivam, izmed katerih je vsaka zajela malodane celotno ozemlje Jugoslavije. Konec leta 1944. je naša vojska upostavila strnjeno strateško fronto kot nujni člen v strateškem obroču, ki je oklepal fašistično Nemčijo. Ob koncu vojne pa je osvobodila vse ozemlje države.

Boji Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije so bili za celotno zavezniško fronto v svetu velikega strateškega pomena. Naša vojska je vezala na našem ozemlju globoko v zaledju zavezniške fronte velikanske množice fašistične vojske. Namesto da bi imel v Jugoslaviji redko posejane maloštevilne sile žandarmerijskega tipa drugo- in tretjevrstne kakovosti z najpreprostejšim pehotnim orožjem, kakor jih je imel v večini okupiranih evropskih dežel, je moral imeti nemški in italijanski okupator pri nas na stotisoče svojih elitnih čet z vsem težkim orožjem, (ki ga je moral nenehno popolnjevati in množiti, ker je imel neprestane izgube) in sicer v času, ko so mu bile te sile nujno potrebne na drugih, odločilnih frontah. Razen tega je naše bojišče vezalo nase celotno bolgarsko in večji del madžarske vojske. Naposled je borbena aktivnost naše vojske onemogočila uporabo naših kvizlinških enot na drugih frontah.

Glejte, kako nam pokaže to sliko nekaj doslej zbranih podatkov: Že leta 1941, ko so fašistične armade uspešno prodirale proti vzhodu, je vezalo naše bojišče nase nad pol milijona sovražnih vojakov, od teh 100.000 Nemcev in 350.000 Italijanov s 25 kompletnimi divizijami. Konec leta 1942. in v prvi polovici leta 1943. med odločilno stalingrajsko bitko, v času preokreta pri El Alameinu ter v začetku izkrcavanja na Siciliji in v Italiji je naša vojska vezala nase 33 sovražnih divizij, ki so štele 660.000 vojakov in oficirjev, od teh 150.000 Nemcev in 400.000 Italijanov. Jugoslovansko bojišče je bilo eden izmed odločilnih faktorjev, da je fašistična Italija izpadla iz vojne. Pred kapitulacijo Italije iz vojne je bilo v naši deželi 37 divizij, ki so štele 700.000 vojakov in oficirjev, od teh 350.000 Italijanov in 220.000 Nemcev. Ko je bila ujeta skoraj celotna italijanska vojska na jugoslovanskem ozemlju, smo orožje teh divizij takoj uporabili za nove udarce po Nemcih. Ker je Italija izpadla iz vojne, so Nemci poleti 1944. pomnožili svoje sile v Jugoslaviji na 350.000 mož. Takrat je bilo v naši deželi 22 sovražnih divizij, ki so štele 480.000 mož. V zaključni fazi vojne je naše bojišče malodane v celoti paraliziralo nemško «Heeresgruppe E» s 350.000 vojaki in oficirji, ki je skušala na umiku grškega bojišča udariti v južni bok Sovjetske armade, ko je prodirala skozi Madžarsko proti Dunaju. V srditih bojih od Makedonije do Slovenije je bila ta skupina uničena.

S tem, da smo vezali fašistične sile na naše bojišče, pa seveda strateški pomen naše vojske ni izčrpan. Naša vojska je zadajala sovražnemu vojnemu potencialu tudi velike materialne izgube.

Naša vojska je odvzela fašističnemu bloku varnost na komunikacijah, ki drže čez Balkan in ki so bile za fašiste usodnega pomena. Ko so Nemci pripravljali načrte za svetovno nadvlado, so videli v osvojitvi Balkana, predvsem Jugoslavije kot njegovega centra, glavni pogoj za prodiranje proti ZSSR, Vzhodnemu Sredozemlju in Bližnjemu vzhodu. Čez severno Jugoslavijo so držale važne prometne žile, ki

(Nadaljevanje na 5. strani)

Proslava dneva Jugoslovanske armade v Beogradu

JA - POLITIČNA IN SOCIALNA SILA socialistične Jugoslavije

Govor šefa centralnega političnega vodstva JA generala Kreačića

BEOGRAD, 21. — Nocoj je bilo v narodnem gledališču v Beogradu slovesno zborovanje na čast dneva Jugoslovanske armade ob navzočnosti maršala Tita, članov politbiroja CK KPJ Edvarda Kardelja, Aleksandra Rankoviča, Milovana Djilasa, Ivana Gošnjaka, Moše Pijade, Borisa Kidriča, Blagoje Neškoviča in Franca Leskoška ter drugih osebnosti in predstavnikov množičnih organizacij.

Šef centralnega političnega vodstva Jugoslovanske armade general Otmar Kreačić je govoril o razvoju armade v osmih letih njenega obstoja od dneva, ko je bila ustanovljena prva proletarska brigada pa do danes.

Nato je general Kreačić govoril o razvoju jugoslovanske vojne industrije in poudaril, da je ta že leta 1946-47 dosegla in prekoračila na številnih sektorjih predvojno višino. Nato je nadaljeval: Tu bi se bili morali ustaviti, če bi poslušali «nasvete» naših včerajšnjih prijateljev. Toda dobro smo vedeli, kaj pomeni zgubiti neodvisnost. Vsako orožje, ki smo ga nabavili po vojni, smo morali drago plačati. Vojaške dobave Sovjetske zveze kakor vsa naša trgovina s Sovjetsko zvezo, niso imele značaja trgovine med socialističnimi državami. Za eno letalo smo morali plačati skoraj dva milijona in 500 tisoč dinarjev, za en tank okoli dva milijona dinarjev, toda ne v domači valuti, pač pa v zlatu ali v dolarjih. Razen tega smo morali plačevati tudi visoke obresti v dolarjih, v zlatu, bakru, svincu itd. Nabavili smo številni material, kakor n. pr. topniški material in drugi, kakor da bi bil nov, dočim je bil v resnici star in zopet pobarvan. V zameno za dolarje in zlato so nam pošiljali neuporaben smodnik, ki so ga bili že v Sovjetski zvezi uvrstili med zavrženo blago. V zameno za to smo morali dajati dolarje in tudi zlato. Zato nismo hoteli več ostati v takem položaju in smo sklenili, da bomo z lastnimi silami zgradili vojaško industrijo. Ta je danes v veliko pomoč pri razvoju naše vojske in pri uveljavljanju obrambne sile naše države.

General Kreačić je dalje poudaril, da Jugoslovanska armada ni samo oborožena sila socialistične domovine, pač pa tudi politična in socialna sila, in dejal, da je danes v najvišjih organizmih ljudske oblasti v Jugoslaviji, v Ljudski skupščini FLRJ in v Ljudskih skupščinah posameznih republik 62 vojaških in političnih voditeljev armade, dočim je 28 vojaških in političnih voditeljev članov ali kandidatov za člane centralnega komiteja KPJ. Okoli 80 odst. vojakov je aktivnih članov organizacije Ljudske mladine Jugoslavije. V Jugoslovanski armadi se organizira letno skoraj milijon političnih informativnih tečajev za vojake in nad 700.000 političnih predavanj.

Končno je Kreačič govoril o klevetah voditeljev Sovjetske zveze proti jugoslovanski vojski in njenim voditeljem, o poizkusih sovjetske vohunske službe, da bi vršila protijugoslovansko delovanje med častniki, ki so študirali v Sovjetski zvezi, o provokacijah na meji z Albanijo, Bolgarijo, Romunijo in Madžarsko ter zaključil, da šteje danes partijska organizacija v armadi nad 100.000 članov in da je Jugoslovanska armada od svoje ustanovitve do danes dosegla velike uspehe ter postala močna, moderna in enotna vojska pod vodstvom maršala Tita.

Pred novo vladno krizo v Franciji?

Med debato o proračunu bo vlada stavila vprašanje zaupnice
Vlada hoče naložiti delovnim množicam nova davčna bremena

PARIZ, 21. — Prejšnji teden se je v francoski narodni skupščini začela diskusija o vladnem načrtu kolektivnih pogodb.

Vladni načrt kolektivnih pogodb popolnoma nasprotuje osnovnim sindikalnim svobošinam. Niti z besedico ne omenja določitve življenjskega minimuma in zajamčenje kupne moči delovnih ljudi, pač pa izčrpno govori o obvezni arbitraži vlade v vseh sporih med delavci in delodajalci. S tem načrtom je oropana pravice do sklenitve kolektivnih pogodb celo tako široka kategorija francoskih delavcev, kakor so kmetijski delavci. Razen tega vladni načrt prebaja molče preko obveznega sodelovanja vodilnih sindikalnih organizacij pri sklepanju pogodb. V visoki komisiji za kolektivne pogodbe, katere sestavo predvideva vladni načrt, si je vlada zagotovila gospodujoč položaj.

V zvezi z začetkom parlamentarne debate o vladnem načrtu kolektivnih pogodb je glavni odbor francoske generalne konfederacije dela pozval delavce, naj se odločno izjavijo proti vsakemu teptanju sindikalnih svobošč, posebno pa proti poskusu Bidaultove vlade, da bi francoskemu delavskemu razredu vsilil svojo arbitražo v sporu med delavci in delodajalci.

Skupščini je bil predložen tudi proračun za leto 1950, ki določa 2300 milijard izdatkov, in sicer 1114 milijard za civilne izdatke, 420 za vojaške izdatke, 330 za obnovo in 410 milijard za investicije. Za uravnovešenje proračuna je vlada določila poleg 280 milijard iz Marshallovega načrta še 235 milijard naknadnih davkov in 1330 milijard notranjega posojila. S tem zvečanjem davkov bi moral plačati vsak Francoz letno 50.000 frankov, davki pa so bili že letos tako veliki, da je moral n. pr. kvalificirani delavec delati za davke tri mesece.

Proračun je imel neugoden odmev pri vseh strankah in sindikalnih organizacijah, ki opozarjajo, da gre povečanje davkov v glavnem v breme širokih delovnih množic.

Za uravnovešenje proračuna je komunistična parlamentarna skupina predložila finančni komisiji skupščine predlog, naj bi vojaške izdatke zmanjšali za 200 milijard frankov, namesto dodatnih davkov pa naj bi odvzeli 120 milijard od superprofitov velepodjetij in 100 milijard od neizplačanih profitov. Ljudsko republikansko gibanje je predlagalo prihranek 80 milijard frankov na ta način, da bi zmanjšali civilne izdatke za 12 milijard in investicije za 66 milijard. Radikalna stranka je sprejela resolucijo, s katero zahteva prihranek 190 milijard z zmanjšanjem državnih investicij in subvencij. Socialistična stranka ni predlagala nobenega konkretnega ukrepa, temveč se je omejila na kritiko stališča drugih strank, sebe pa je demagoško poveličevala kot edinega zaščitnika koristi delavskega razreda.

Finančna komisija narodne skupščine je zavrnila predlog komunistične parlamentarne skupine, kot prvi ukrep pa je odobrila vojaške izdatke, določene po vladnem načrtu proračuna. Nesoglasja med strankami o vprašanju proračuna so povzročila dolga prerekanja v finančni komisiji ter razpravljanja in komentarje v tisku. Predsednik vlade Bidault je celo grozil z vprašanjem zaupnice vladi in razpustitvijo parlamenta. Finančna komisija je končno sprejela novo besedilo, za katero so glasovali ljudsko - republikanski, radikalni in neodvisni poslanci. Komunistični poslanci so glasovali proti. Sprejeto besedilo določa splošno zmanjšanje izdatkov za 114 milijard frankov in primanjkljaj 23 milijard.

Narodna skupščina je postavila kot pogoj za proučevanje vladnega proračunskega predloga, da mora vlada najprej predložiti pismeno obrazložitev o izpremembah in dopolnitvah, ki jih je izvršila v svojem prvotnem predlogu.

Skupščina je nadaljevala debato o proračunu včeraj in danes. Gre sedaj za to, da se reši spor med vlado in finančno komisijo, ker ta odklanja spremenjeni vladni predlog. Ministrski svet je pooblastil predsednika Bidaulta, da pri debati postavi vprašanje zaupnice.

Preglavice delajo vladi tudi socialisti, ki so prejšnji teden sklicali izredni kongres, na katerem so za nadaljnje sodelovanje v sedanji vladi postavili Bidaultu vrsto pogojev in zahtevali takojšnji odgovor. Bidault bo na te zahteve odgovoril do 31. decembra.

VPRAŠANJE JERUZALEMA še vedno odprto

Prihodnja seja skrbniškega sveta OZN, ki ima sestaviti statut za Jeruzalem, bo 19. januarja

Kakor je znano, je glavna skupščina OZN sklenila internacionalizacijo Jeruzalema. Izrael in Transjordanija, ki sta neposredno pri tem prizadeti, sta se takoj od začetka uprli temu sklepu. Jugoslovanska delegacija je glasovala proti internacionalizaciji mesta. Pri obravnavanju tega vprašanja je jugoslovanski zastopnik poudaril, da mora biti rešeno vprašanje Jeruzalema sporazumno med prizadetima strankama, in sicer med Arabci in Židi. Za internacionalizacijo so med drugimi glasovale Sovjetska zveza, Ukrajina, Bela Rusija, CSR in Poljska. Zanimivo je, da si je Vatikan zelo prizadeval in zastavil vso svojo silo in ugled, da bi prodrl načrt o internacionalizaciji.

Izraelska vlada pa je kljub sklepu glavne skupščine Združenih narodov o internacionalizaciji Jeruzalema razglasila Jeruzalem za svojo prestolnico.

Skrbniški svet OZN je že prejšnji teden razpravljal o izdelavi statuta za internacionalizacijo Jeruzalema. Jasno se je pokazalo, da je bil skrbniški svet razdeljen v dva tabora, v one, ki so predlagali internacionalizacijo Jeruzalema in to predvsem arabske in katoliške države, na drugi strani pa tabor, ki je podpiral predlog Izraela, ki predlaga naj bi za Jeruzalem veljal vsaj sedanji «status quo». Nad mestom pa naj bi OZN imela kontrolo v omejenem obsegu. V ta tabor so spadale tudi ZDA. Skrbniški svet je imel pred seboj francosko-belgijski predlog glede izdelave statuta o internacionalizaciji Jeruzalema. Ta predlog je v torek skrbniški svet odobril z manjšim popravkom, katerega je predlagal iraški delegat. Ta načrt poudarja, da premestitev sedeža izraelske vlade iz Tel Aviva v židovski sektor Jeruzalema ovira izpolnjevanje statuta o internacionalizaciji. Dalje se predlog obrača na predsednika skrbniškega sveta, naj od izraelske vlade zahteva, da ta pojasni svoj sklep o preselitvi v Jeruzalem. Načrt dalje zahteva od izraelske vlade, naj opusti odslej kakršno koli akcijo, ki bi ovirala izpolnjevanje statuta o internacionalizaciji Jeruzalema, ter končno zahteva od vlade, naj prekliče vse korake, ki jih je podvzela v Jeruzalemu. Prihodnja seja skrbniškega sveta bo 19. januarja.

Iz dobro informiranih krogov javljajo, da sta se Izrael in Transjordanija sporazumeli za skupen nastop glede sklepa glavne skupščine OZN o internacionalizaciji Jeruzalema. Izraelski zunanji minister Moše Saret je tisku izjavil, da se lahko Židje in Arabci sporazumejo in da bi organizacija OZN ničesar ne trpela, ako bi Židje in Arabci odklonili sodelovanje pri internacionalizaciji Jeruzalema.

NARODNI HEROJ Anton Šibelj - Stjenka

Med narodnimi heroji, ki jih je imenoval na predlog Vrhovnega komandanta oboroženih sil FLRJ Prezidij Ljudske skupščine FLRJ, so tudi imena treh junakov iz Slovenskega Primorja. Tako so se heroju Janku Premrlu - Vojku pridružili še trije z našega Krasa in Primorja: Darko Marušič-Blaž, Jože Tomažič-Pino in Anton Šibelj-Stjenka. Odlikovanje treh novih junakov iz Slovenskega Primorja za heroje je obenem priznanje vsemu primorskemu ljudstvu, ki je v minuli vojni pokazalo toliko junaškega odpora, vztrajnosti in borbenega duha. Častni naziv narodnih herojev — Vojka, Blaža, Pina in Stjenke je simbol junaštva, borbe in nepopisnih žrtev primorskega ljudstva za svobodo in simbol spomina na vse borce za svobodo Slovenskega Primorja. Ob njih se bo učil naš mladi rod, da je sreča v svobodi, svoboda pa v pogumu in junaštvu. Primorskemu ljudstvu pa naj bo spomin na njegove heroje še posebej pobuda za vztrajna prizadevanja v izpolnjevanju vseh tistih nalog, za katere so oni tako hrabro in nesebično umrli.

Anton Šibelj-Stjenka se je rodil leta 1914. v Tomaševcu na Krasu kot sin malega kmeta. Se mlad je kot mehanik v Trstu začel sodelovati s tržaškim proletariatom v protifašističnem gibanju. Ko je fašizem hotel z usmrtitvijo bazoviških junakov zatreti gibanje primorskih in tržaških revolucionarjev, je bil Anton Šibelj med vnetimi izpolnjevalci njihove oporoke. V letih 1938-1940 je bil večkrat preganjan in zaprt. L. 1940. se je umaknil pred italijansko policijo za nekaj časa v Jugoslavijo pa ga je delo med rojaki kmalu zvabilo ponovno domov in v Trst, kjer pa so ga kmalu spet zaprli. V zaporu je bil do junija 1. 1941., po izpustitvi pa postavljen za dve leti pod policijsko nadzorstvo. Vrnil se je v domačo vas in takoj začel z delom med mladino in vaščani ter jih organiziral in pripravljal na odkrit spopad s fašizmom. Organiziral in vodil je sestanke, zbiral orožje in hrano za partizane ter pripravljal in tudi sam vršil razne sabotažne akcije. Ljudstvo je videlo v njem neustrašnega borca za pravice delovnega človeka, za pravice zatiranega slovenskega življa in ga je zaradi tega spoštovalo.

Ko je bil januarja 1. 1942. ponovno klican v italijansko vojsko, se je brez oklevanja odločil, da gre takoj v partizane. Kmalu je postal komandant «Leteče čete», ki je Italijanom prizadejala veliko skrbi in neprijetnih presenečenj. Med borci je bil zaradi junaštva in tovarištva zelo spoštovan in priljubljen. Z izrednimi in tveganimi akcijami, sabotažami in drznimi spopadi s fašisti je postal strah fašistične soldateske na Krasu. V vsakem spopadu je izmaknil sovražniku čim več orožja in z njim oboroževal nove borce, ki so prihajali v partizanske vrste.

Ob razsulu Italije je postal komandant bataljona in je vodil več močnih spopadov na Goriški fronti. Zaradi velikih uspehov in izrednih vojaških sposobnosti je bil imenovan za komandanta Južno-primorskega odreda. Novembra 1. 1943. je vodil veliko akcijo v Pliskovici na Krasu, kjer je razorožil okoli 250 orožnikov. Dne 2. februarja 1. 1944, je bil spet na čelu pri veliki akciji med Komnom in Rihemberkom, kjer je padlo 36 nacistov. Njegov oddelek je zaplenil vse orožje in uničil vsa blindirana in tovorna vozila. Poročican je bil v Belo Krajino, kjer je na tečaju izpopolnil svoje praktične izkušnje. Ko se je spet vrnil na Primorsko, je bil nekaj časa komandant brigade «Srečka Kosovela». V nekem večjem spopadu je bil ranjen in je moral ostati nekaj časa v bolnišnici nad Vrati pri Čepovanu. Štab IX. korpusa mu je dal čin kapetana. Ko je okreval, je ponovno prevzel poveljstvo v Južnoprimorskem odredu ter ostal tam, dokler se ni odred združil s XXX. divizijo. Nato je bil dodeljen Dolomitskemu odredu za komandanta. Ko je bil Dolomitski odred razpuščen, je bil tov. Stjenka vodja vseh delavnic in orožarn IX. korpusa. V tem času je napredoval v majorja. Sam je izumil preprosto, a učinkovito orožje «Partop», ki je večkrat prizadelo sovražniku težke izgube. V velikih bojih s fašisti in četniki, ki so zgodaj 1. 1945. skušali uničiti partizanstvo v Slovenskem Primorju, je bil tov. Stjenka med najbolj hrabrimi borci. Aprila 1945 je padel v boju.

Stjenkova smrt je hudo prizadela vse, ki so ga poznali, predvsem pa tiste, ki jih je tolikokrat zmagovito vodil v boju. Njegovo junaštvo je bilo velika pobuda primorskim borcem, da so v boju vztrajali in zmagali. Danes nosijo primorske delovne brigade z velikim ponosom ime velikega borca, heroja Antona Šiblja-Stjenke.

Anglija bo priznala Maocetungovo Kitajsko

LONDON, 21. — Iz dobro obveščenih krogov izjavljajo, da je Bevin obvestil francoskega zunanjega ministra Schumana, da se je odločil priznati Maocetungovo Kitajsko prve dni januarja. Iz istih krogov prihajajo vesti, da bodo razpravljali o vprašanju priznanja Indokitajske vlade Bao Daja na konferenci zunanjih ministrov Commonwealtha, ki bo začela 9. januarja v Colombu na Ceilonu.

Nov vojaški dogovor med zahodnimi državami

LONDON, 21. — Stalna komisija bruseljskega pakta je izdala poročilo, v katerem javlja, da so v Londonu podpisali večstranski dogovor med Belgijo, Francijo, Nizozemsko, Luksemburgom in Anglijo, ki določa statut oboroženih sil držav podpisnic bruseljskega pakta.

Spremembe v vladi LR Srbije

BEOGRAD, 21. — Prezidij ljudske skupščine LR Srbije je z zakonskim ukazom ustanovil rudarsko ministrstvo in ministrstvo za lesno industrijo. Poleg tega dekreta so bile objavljene tudi nekatere spremembe v vladi LR Srbije. Dosedanji minister za javna dela Dragoslav Markovič je postal minister za rudarstvo, dosedanji minister za gozdarstvo Petar Relič je bil imenovan za ministra lesne industrije. Minister Mehmed Hodja je bil imenovan za gozdarskega ministra, poslanec Mihael Svabič pa je postal minister za javna dela.

Z istim ukazom je bil Jovan Veselinov, podpredsednik vlade LR Srbije in predsednik planske komisije razrešen slednje funkcije. Na njegovo mesto je bil imenovan poslanec Miloš Minić. Veselinov ostane še naprej podpredsednik vlade.

Jugoslovanski izseljenci protestirajo proti „Humanité“

PARIZ, 21. — Osrednji odbor zveze jugoslovanskih izseljencev v Franciji «Bratstvo in enotnost» je poslal listu «Humanite'» odločen protest proti lažem, ki jih je objavil časopis o jugoslovanskih izseljencih in o jugoslovanskem diplomatskem, predstavništvu v Parizu.

Stavkovna gibanja v Italiji

RIM, 21. — Potem ko je parlament odgodil razpravo o vladnem načrtu glede povišanja plač državnim uslužbencem, se je mezdno gibanje teh poostrilo. Koordinacijski odbor vseh sindikalnih organizacij je v nekem komunikeju objavil, da bo trajno zasedal, da bi lahko sledil razvoju položaja, ki je nastal. Kakor je že znano, so prejšnji teden vsi državni uslužbenci stopili v 24-urno stavko zaradi premajhnih poviškov, ki jih predvideva vladni načrt. Glavni svet sindikata železničarjev je sklenil, da bo stopil v odločno borbo za koristi državnih uslužbencev.

Sindikalne organizacije v Palermu so sklenile, da bodo jutri proglasile splošno stavko, če industrijci ne bodo povoljno odgovorili na zahteve, ki so jih predložili delavci.

V severni Italiji so aretirali 7 oseb, med temi dva člana komunistične partije, bivša partizana. Oblasti niso o uvedeni preiskavi izdale nobenega poročila.

Achesonova tiskovna konferenca

WASHINGTON, 21. — Na tedenski tiskovni konferenci je državni tajnik za zunanje zadeve Acheson potrdil, da se bo svet atlantskega pakta sestal verjetno prve dni januarja. Med drugim je državni tajnik izjavil, da bodo ameriški strokovnjaki, ki bodo prišli v dežele atlantskega pakta učit uporabe modernega ameriškega orožja, pod nadzorstvom samih poslanikov ZDA.

Na vprašanje kako sodeluje-jo ZDA pri evropskem svetu v Strasbourgu je Acheson pojasnil, da je pri svetu kot opazovalec eden izmed diplomatov na poslaništvu ZDA v Londonu ali v Parizu. Glede Kitajske je Acheson izjavil, da se strinja z izjavo senatorja Vandenberga, da bi priznanje Maocetungove Kitajske s strani ZDA še ne pomenilo odobritev režima.

ATENE — Vojaško poveljstvo je mobiliziralo vse železničarje, ki so stopili v 24 urno stavko.

Nov ameriški diktat maršaliziranim državam

PARIZ, 21. — Včeraj se je v Parizu sestal posvetovalni odbor OEEC, ki se bo znova sestal prve dni juanuarja. Kakor je znano, so člani Marshallovega načrta morali prve dni novembra podleči Hoffmanovemu ukazu in so se obvezali, da bodo oprostili 50 odst. svojega uvoza slehernih omejitev ter da bodo ustanovili regionalne skupine: v katerih naj bi uvedli prosto izmenjavo in konvertibilnost valut. Toda rezultati so bili dokaj pičli in včeraj so samo štiri države od 18 predložile v Parizu seznam blaga, glede katerega so mislili opraviti omejitve za uvoz. Te države so Velika Britanija, Avstrija, Nemčija in Danska. Kar se tiče regionalne skupine Fritalux, ki naj bi vsebovala Francijo, Italijo in Benelux, se zadeva ni še nikamor pomaknila. Glede regionalne skupine, ki naj bi vsebovala Veliko Britanijo in skandinavske države, pa so pogajanja popolnoma neuspela, predvsem zaradi tega, ker skandinavske države nočejo sprejeti britanskega predloga, po katerem bi postal funt-šterling plačilno sredstvo v trgovini med Britanijo, Dansko, Švedsko in Norveško. Pogajanja so potekala na podlagi priporočil administratorja Marshallovega načrta Paula Hofmanna, naj se odpravijo trgovinske in valutne zapreke znotraj regionalnih skupin držav pripadnic Marshallovega načrta.

Dopisnik Manchester Guardiana v Stockholmu poudarja, da je švedska delegacija izrazila željo, naj se Zapadna Nemčija vključi v angloskandinavsko regionalno skupino ker je Nemčija eden izmed glavnih švedskih trgovinskih partnerjev. Britanska delegacija nasprotuje tej zahtevi, saj — kakor končuje dopisnik — «docela pojmuje, kakšnega pomena je krepitev nemške konkurence tako glede na izvoz na skandinavsko tržišče, kakor glede na nakup presežkov skandinavskega izvoza».

Ameriška vlada je zaradi tega izdelala nov načrt, na podlagi katerega zahteva splošno konvertibilnost evropskih valut ter odpravo zaprek za ves uvoz. Vzporedno s tem pa naj bi se v Evropi ustanovila mednarodna banka, ki bi jo v glavnem vodili in finansirali Američani, in preko katere bi evropske satelitske države poravnavale dolgove in kredite. Dalje vsebuje načrt združitev OEEC in skupine ostalih Marshallovih držav s tako imenovanim evropskim svetom. Novi organizem naj bi imel večjo politično avtoriteto nad malimi državami. S tem bi se ustanovilo novo enotno vodstvo, ki bi se poverilo Belgijcu Spaaku.

Toda glede novega načrta se niso mogli docela sporazumeti in včerajšnja seja je bila precej burna. Posebno se temu upira Velika Britanija in debata se bo nadaljevala prve dni januarja.

Ves trud zaman!

Prav za prav ni nič novega, kar smo včeraj lahko razbrali s tistih nekaj letakov, ki so jih tukajšnji kominformisti ob Stalinovi 70-letnici raztresli v coni B in ki nosijo podpis nekakšnega tajnega istrskega kominformističnega komiteja. To nam le ponovno potrjuje vso pravilnost tiste naše ugotovitve, ki smo jo objavili takoj po zloglasni resoluciji IU, da morajo tržaški kominformisti hoditi nujno po poti italijanske šovinistične in fašistične reakcije. Dogodki zadnjega leta in pol pa so pokazali, da v svoji kominformistični histeriji večkrat tej reakciji tudi načeluje-jo. Takšen primer je tudi z omenjenim letakom.

Kdo se že od leta 1945 dalje z vsemi štirimi bori proti ljudski oblasti v coni B? Italijanski šovinisti in fašisti v okviru tako imenovanega tajnega istrskega CLN-a! In kdo še? Proti ljudske oblasti v coni B se od julija 1948 borijo skupaj s tajnim CLN-om — in celo mnogo bolj vneto kot pa CLN sam — tudi tukajšnji kominformisti s svojim tajnim istrskim komitejem!

Kdo hujska delavce cone B proti ljudski oblasti in pisari, da jih ljudska oblast nenehno izkorišča prav tako kot izkorišča sovjetska oblast delavce v Sovjetski zvezi in ljudska oblast v vseh državah ljudske demokracije, češ da nimajo trinajste plače itd.? Odgovor: Tajni istrski CLN v vseh svojih glasilih na čelu s demokristjanskim «Giornale di Trieste» in «Ultime notizie». Kako odgovarjajo na to kominformisti? Takole: Trinajsta plača je kapitalistova miloščina, v SZ in v državah ljudske demokracije pa kapitalistov ni, zato tam tudi miloščina ni potrebna, ker je vsak delavec s svojo redno plačo pravično nagrajen in torej trinajsta plača ni potrebna. To torej velja tam, kjer ni kapitalistov in ker do sedaj kominformistom še vedno ni uspelo dokazati, da v Jugoslaviji in v coni B kapitalisti obstajajo, bi bilo logično, da bi veljal omenjeni odgovor tudi za cono B. In prav zaradi logike poziva imenovani kominformistični istrski tajni komitet delavce cone B naj se borijo, «da ne odvzamejo trinajste plače, ki jih hočejo titofašisti ukrasti».

Kominformisti pozivajo kmete, naj onemogočijo «titofašistični klik, da bi vzela olje našim izkoriščanim kmetom». Isto delajo šovinisti in fašisti iz tajnega CLN-a, pred katerimi pa kominformisti zagovarjajo obvezen odkup kmečkih pridelkov v državah ljudskih demokracij kot ukrep proti brezvestni špekulaciji gruntarjev — kulakov. Isto velja glede «nečuvenega ukrepa, ki onemogoča kmetom, da bi razpolagali s svojim vinom».

*Tajni CLN in tajni kominformistični istrski komitet pozivata na borbo «proti čezmernim davkom, ki so jih titofašisti vsilili malim in srednjim kmetom». Kot je že vsakemu otroku znano je v coni B dosledno izvedeno prog

TRŽAŠKI DNEVNIK

Koroška pesem je navdušila tržaško občinstvo na včerajšnjem koncertu

Korošci so si včeraj ogledali našo tiskarno in tržaško mesto

Predvčerajšnji večer so naši dragi gostje, bratje Korošci, prebili med našimi Barkovljani. V veseli družbi in med pesmijo je večer hitro minul.

Včerajšnje dopoldne pa so porabili predvsem za obisk tiskarne Tržaškega tiskarskega zavoda, kjer se tiska naš list in kjer je tudi uredništvo našega lista. Korošci so si natanko ogledali vso tiskarno z vsemi pripadajočimi oddelki. Vse jih je zanimalo, a najbolj privlačno je bilo gotovo pri rotacijskem stroju, kjer so z veliko brzino leteli iz stroja «Dnevnika». Razume se, da so ob ogledu naše stavbe v ul. Montecchi obiskali tudi naše uredništvo.

Od Sv. Jakoba so se koroški bratje odpeljali k Sv. Justu. Tu so jim tržaški tovariši v grobih obrisih prikazali zgodovino mesta, pokazali so jim, do kje sega strnjeno slovensko prebivalstvo, koliko je starega mesta in kaj je nastalo v zadnjih dobrih sto letih. Prikazovali so jim, kako se je vršilo potujčevanje — poleg vsega nasilnega potujčevanja — z «mirnim» prodiranjem tujega življa iz nekdanjega majhnega starega mesta in z naseljevanjem od drugod.

Z grada so se napotili peš skozi staro mesto, kjer si niso mogli kaj, da ne bi pripomnili, da se kaj takega pri njih ne vidi, in prišli so končno k morju. Morje, to je najbolj privlačna sila za naše severne brate. Gledajo morje in pravijo: «Če pridete vi k nam, vam ne bomo imeli kaj pokazati. Vi imate morje...» «Vi pa imate vašo prelepo koroško deželo, s pomladjo in jesenjo, imate svoje griče in temno porasle gore, imate svoja prekrasna jezera.» «No, jezera še imamo», skromno pritrdijo; «in nekatera so tudi lepa.» «Da, lepa so vaša jezera in veselimo se, ko jih bomo skupaj občudovali.»

Potem je tu ribarnica — kakor za vsakega obiskovalca iz notranjosti, tako je tudi za naše Korošce silno zanimiva. Toliko rib, tako čudnih in tako velikih!

Na Velikem trgu se golobi zgrinjajo okrog mamice z otrokom, ki jih krmi. Foltej, vrli dirigent, se pripravlja, da bi ta prizor fotografiral, a v tem golobi odlete. Se obisk na trgu ob Rdečem mostu in vrniti se je treba v hotel h kosilu.

Popoldne, proti mraku, so se gostje zbrali na sedežu OF za Tržaško ozemlje, kjer jih je pozdravil predsednik tov. Branko Babič. Prišli so tudi tržaški pionirji, ki so prinesli cvetje. Zahvalil se je za pozdrav tajnik koroške Prosvetne zveze tov. Tonček Slaper.

Tov. Drago Pahor je prečital resolucijo, naslovljeno na glavni odbor Ljudske prosvete v Sloveniji. Resolucija poudarja pomembnost prvega sestanka koroških in tržaških prosvetnih delavcev v Trstu.

Nato so se pa Korošci pomešali s Tržačani in se v neprisiljenem razgovoru pomenili o tem in onem.

Obisk koroških Slovencev v Trstu pa je dosegel svoj višek s koncertom v dvorani na stadionu «1. maj» pri Sv. Ivanu včeraj zvečer. Ne preveč prostorna dvorana je bila nabito polna. Občinstvo pa je pokazalo do gostov toliko ljubezni in toliko navdušenja, da se česa podobnega že zlepa ne spominjamo. Tov. Venturini, ki je goste pozdravil v imenu vseh pevskih zborov, je obžaloval, da gostov ne moremo sprejeti v dostojnejši dvorani, poudaril pa je, da imamo bratovsko srce in zato sprejemamo naše drage Korošce kot brat brata.

Občinstvo je koroške pevce pozdravilo z navdušenim ploskanjem še preden so pričeli peti. In potem je prišla kot prva na vrsto pesem «N'mav čez izaro», ki nam je vsem že davno znana, a smo vendar čutili, da je nekako drugačna, ko to pojejo oni sami, Korošci. Sledili sta še «Sem se rajtou ženiti» in pa «Dober večer, ljubo dekle».

Ko se ploskanje še ni poleglo, so pristopili zastopniki društva «Slavko Skamperle», ki so poklonili gostom sliko svojega zbora. Nato je tov. D. Pahor v imenu SHPZ poklonil vsakemu od gostov zavoj v Trstu tiskanih knjig. V imenu komornega zbora je tov. Ubald Vrabec podaril Koroščem lepo vazo in tov. Presl pa v imenu bazovskega prosvetnega društva sliko spomenika bazovskim žrtvam. Tov. Slaper se je vsem zahvalil in tržaškim pevcem poklonil pesmarico koroških pesmi.

Navzočnost dragih gostov je ustvarila tako vzdušje, da se nam je zdelo, da tudi naši zbori, ki smo jih že tolikokrat slišali, ki so včeraj tudi nastopili, še lepše pojo kot sicer. In res so želi vsi trije naši tržaški zbori — komorni pod vodstvom tov. Vrabca, «Slavko Skamperle» pod vodstvom tov. Venturinija in «Ivan Cankar» pod vodstvom tov. Svare — viharje odobravanja, kakršnega menda niso doživeli že lep čas. Dve pesmi so celo ponavljali. Občinstvo je s ploskanjem izrazilo zadovoljstvo in veselje, ko je zopet videlo tov. Svaro, ki se je moral po nedavnem zverinskem napadu po kominformovcih zdraviti v bolnišnici.

Koncert so zaključili Korošci, ki so zopet zapeli tri pesmi: «Kje so tiste stezice», «Bom pa rutež zoral» in «Juhe, pojmo v Skufiče». Zlasti zadnja je s svojo hudomušnostjo občinstvo tako vžgala, da niti misliti ni bilo, da bi se mogli koroški pevci kako «rešiti», ne da bi to pesem ponavljali. Ljudje so občudovali mehkobo koroške pesmi v izvajanju Koroščev samih, zlitost njihovih glasov in pa tudi lepoto glasu posameznih pevcev.

Večera, kakršen je bil včerajšnji, ne bomo tako kmalu doživeli — mogoče vse dotlej ne, dokler nas ne bodo zopet obiskali bratje iz Korotana. Ker so vsi govorniki ob obisku Koroščev poudarjali pomen tega obiska in medsebojnega spoznavanja ter povezavanja zamejnih Slovencev in ker smo videli nepopisno navdušenje naših ljudi včeraj zvečer, si želimo, da bi nas koroški bratje čim prej zopet obiskali. Prav tako pa ne smemo odlašati z našim obiskom pri njih, da bomo tudi mi od bliže spoznali njih življenje, njih delo in njih borbo. Zavedati se namreč moramo, da je tudi življenje koroških — kakor primorskih — Slovencev neprestana borba za narodni obstanek. Upamo, da bo ta obisk, kakor poznejši medsebojni obiski, pripomogel, da bo borba koroških Slovencev vztrajnejša in uspešnejša.

Ko nas naši dragi bratje zapuščajo, jim želimo odločnosti in vztrajnosti ter jim kličemo: Na svidenje v upanju, da se ne bomo za vedno sestajali zgolj kot zamejni Slovenci, temveč da bo prišel dan, ko se bomo sestali vsi — kot svobodni Slovenci!

Zgoraj: TOV. TONČEK SLAPER POLAGA VENEC PRED SPOMENIK PINKA TOMAŽIČA IN TOVARIŠEV. — *Spodaj:* KOROŠCI PRI SPOMENIKU BAZOVSKIH ŽRTEV.

Porotno sodišče pod formulo amnestije oprostilo De Carlija, Korena, Vatto in Kotarja

Včeraj dopoldne se je pred porotnim sodiščem nadaljevala razprava proti štirim bivšim članom narodne zaščite De Carliju, Korenu, Vati in Kotarju (odsoten). Drugi dan razprave se je pričel z obrambnim govorom branilca odvetnika Zennara, ki je v glavnem, kot odvetnika Camber in Kezič predvčerajšnjim, pobijal tezo javnega tožilca, ki je trdil, da gre za rop, in razgaljeval sodišču čudovito inscenacijo pričevanja družine Susani, ki se je s svojimi protislovji predstavila sodišču v zelo čudni luči. Svoj govor je končal z zahtevo, da sodišče oprosti obtožence zaradi pomanjkanja dokazov.

Po skoraj dveurnem razpravljanju je sodišče izreklo tole sodbo: Proti obtožencem De Carliju, Korenu, Vati in Kotarju se kazensko ne sme postopati, ker spada njihovo dejanje pod amnestijo. Prve tri naj izpustijo na svobodo, proti zadnjemu, ki je bil sojen v odsotnosti, pa se mora preklicati zaporni nalog javnega tožilstva. Sodišča je pri sodbi namreč upoštevalo tezo branilcev, da ne gre za rop. Ker verjetno ni smatralo za potrebno, da bi obtožence oprostilo pod kakšno boljšo in pravilnejšo formulo, jih je izpustilo na svobodo s pomočjo amnestije, češ da so izvršili sleparijo, delikt, ki spada pod amnestijo.

Uslužbenci IACP stopili v stavko

Z včerajšnjim dnem so stopili v protestno stavko uslužbenci IACP (Istituto Autonomo Case Popolari). Sklenili so, da bodo s stavko nadaljevali, dokler ne bo vodstvo zavoda ugodno rešilo njihovih zahtev, ki so jih že pred meseci predložili. Gre namreč za rešitev vprašanj v zvezi s pravilno določitvijo starostne dobe uslužbencev, ki so jih ti predložili vodstvu zavoda že meseca marca. Razen tega vprašanja zahtevajo uslužbenci še rešitev vprašanja posebnih nagrad, ki bi jih morali že prejeti, a jim jih vodstvo še ni hotelo izplačati.

Prišelbo dedek Mraz

Ob novoletni jelki se bodo zbrali letos tržaški otroci, oni iz središča mesta ter iz spodnje in zgornje okolice. Dedek Mraz bo prišel k vsem, prav k vsem, ki si ga želijo. Toda ker je število takih otrok, ki bi ga radi videli zelo veliko in ni takega prostora, da bi vsi naenkrat dočakali dedka Mraza, bo dedek Mraz napravil več obiskov.

Povsod, kamor bo prišel, ga bodo otroci čakali ob novoletni jelki. Spominjala ga bo na daljne, zasnežene pokrajine, iz katerih se bo pripeljal na brzih saneh. Njegov prihod v dvorano pa bo oznanilo nenadno zvončkljanje. Starega strička bodo pred njegovim prihodom na odru pionirji spraševali po njem. Kaj hočemo, pionirji so že močno radovedni nanj in tudi silno mnogo je takih, ki ga bodo letos prvič videli.

«Dolga brada ima in kot sneg je bela», jim pravi striček. «Pa kako bo čez mejo?», skrbi otroke. «O, njega meja nič ne moti on gre lahko preko vseh mej in če hoče gre tudi na Angleško», jim striček razlaga. Med tem in onim, ker jim pripoveduje še o njem, ga končno res dočakajo.

Zdaj se šele otrokom razpro oči, njihovega ugibanja in zanimanja ni ne kraja ne konca Dedek Mraz bere to z njihovih lic in jih zato tudi hitro potolaži z lepim nagovorom. Govori jim o tem, kako ljubi resnico in sovraži laž, kako mrzi tiste, ki se redijo na žuljih drugih. «V sleherni deželi naj se vsakdo bori za skupnost in vsi naj imajo iste pravice, ker samo tako bo konec nesrečnim vojnam.» Ko vse to lepo otrokom pove, jih obdaruje. Po obdaritvi jim še obljubi, da se bo zglasil zopet prihodnje leto.

KOLEDAR

Gledališče - Kino - Radio

Četrtek 22. decembra
Dimitrij, Zvezdana
Sonce vzide ob 7.44, zatone ob 16.24. Dolžina dneva 8.40. Luna vzide ob 10.21, zatone ob 19.10.
Jutri petek 23. decembra
Viktorija, Ozrislav

SPOMINSKI DNEVI

1941 je bila osnovana I. proletarska brigada.
1941 je bil ustreljen v Ljubljani narodni heroj Ljubo Sercer.

PRESKRBA

Vpis (prenotacijo) za mleko za januar 1950 morajo izvršiti imetniki dodatnih nakaznic (za bolnike, dojilje, noseče žene in umetno hranjene otroke) v mlekarnah do vključno 24. t. m.

Delitev moke in konzerviranega mesa. Potrošniki vseh skupin mesta in podeželja prejmejo po 1 kg moke na odrezek III in IV («farina») sedanje življenjske nakaznice.

Upravičenci do dodatka mesa v mestu in podeželju prejmejo po 2 škatli konzerviranega mesa na vse odrezke za december (odrezek po 50 g — nakaznica z rdečimi krogi) in po 4 škatle oni, ki poseduje plavo nakaznico (odrezek po 100 g), na vse decembrske odrezke.

Delitev se konča 31. t. m.

Cena moki je 83 in 85 lir za kg, konzerviranemu mesu pa 100 in 101 lira na škatlo (567 g).

Odbor za novoletno jelko sporoča, da se bo vršila obdaritev otrok v sledečem vrstnem redu:

29. t. m. v Nabrežini ob 14. uri, v Sempolaju ob 14. uri, v Dolini ob 14. uri, v Ricmanjih ob 17. uri, na Proseku ob 18. uri, v Bazovici ob 20. uri, v Sv. Križu ob 20. uri, v Borštu ob 15. uri, v Plavjah ob 19. uri.
30. t. m. IV. rajon v Skednju ob 20 uri.
II. rajon na stadionu «1. maj» ob 14. uri.
Barkovlje ob 14. uri.
III. rajon pri Magdaleni ob 17. uri.
I. rajon na stadionu «1. maj» ob 17. uri, Opčine ob 18. uri.
Sv. Vid ob 20. uri, Devin ob 14. uri, Sesljan ob 17. uri.
31. t. m. Veliki Repen ob 14. uri, Trebče ob 17. uri, Salež ob 14. uri, Gabrovec ob 17. uri, Padriče ob 20. uri.
Nastopa dedek Mraz, ponekod tudi lutkovno gledališče.

Zimovanje PDT

Vse planince in smučarje, ki so se prijavili za letošnje zimovanje PDT pozivamo, da poravnajo do sobote, 24. t. m. opoldne še preostali del potnine, zimovalnine in prispevka za silvestrovanje pri poverjenikih PDT tov. Gecu v Rojanu ali tov. Pircu v ul. Sette Fontane 3. Drugače jim društvo ne bo moglo zagotoviti udeležbe. Pri poverjenikih prejmajo tudi podrobne informacije o odhodu iz Trsta, povratku in drugem.

ODBOR PDT

URADNE OBJAVE

Zaradi večje ekspeditivnosti poštnih pošiljk za božič in novo leto priporoča poštna uprava, da pošiljatelji napišejo na vseh pošiljkah čitljivo in točno naslov, da oddajo pakete pravočasno, in sicer v prvih jutranjih uradnih urah. V vsakem paketu naj bo tudi listek z naslovom pošiljatelja in naslovljenca ter z navedbo vsebine paketa.

Razglednice za voščila s 5 besedami se frankirajo za tuzemstvo s 6 lirami, za inozemstvo z 8 lirami. Razglednice samo z datumom in podpisom se frankirajo s 5 lirami. Vizitke s 5 besedami ali samo s podpisom se frankirajo s 5 oziroma 6 lirami.

Vzpostavljen je poštni promet med Trstom in zapadnimi predeli Berlina.

OBNOVA DOVOLJENJ ZA POSTANEK IN PROMET MOTORNIH VOZIL

Vsa dovoljenja privatnikov in podjetij za postanek in promet motornih vozil za občinstvo, ki zapadejo 31. t. m., bo obnovila občinska prometna policija (občinska palača, II. nadstropje, soba 84) brez posebne prošnje, samo s predložitvijo dosedanjega dovoljenja, po 28. decembru t. l.

Začasna ukinitev omejitve električnega toka

Zaradi praznikov je VU ukinila omejitev dobave električnega toka do 2. januarja 1950. Po tem dnevu ostane v veljavi odlok o ukinitvi enkrat tedensko.

Opozarjamo vse naročnike in čitatelje, da se je uprava Primorskega dnevnika preselila v ul. S. Francesco 20. Začasna telefonska številka je 29-447, ki bo pa v kratkem zamenjana.

UPRAVA

Daruj za novoletno jelko!

Nabrale ASIZZ v II. okraju: Skerl Franc 100 lir, Skerl Marica 200, Sluga Rudi 200, Sluga Josipina 100, Ukmar Silvana 200, Ukmar Gilda 300, Modrijan Bojana 300, Boris 100, P. M. 300, Bertossa 300.

Sektor VOMA 9 tovarišic in tovarišev 1450 lir.

Sektor Sv. Alojzija: Zagar Boštjan 200 lir, Samsa Mara 200, Race Boris 500, Sorta Giordano 100, Mozetič Marija 200, Luša Viktor 50, Dujc Vladimir 100, Brajnik Slavko 200, Kolombin Bruno 100, Stare Oskar 100, Slavec Anton 80, Peric Marija 200, Zadnik Ivanka 200, Turk Jože 150, Babič Vida 300, Krajgher Breda 200, Manfreda Francka 500, Vouk Pina 100, Muškovič Marija 200, Jugovac Ivanka 100, Starc Marija 100, Brišček Urška 200, Versa 100, Hmeljak 50, Vrtovec Alojzija 160, Rakko Ivana 50, Uršič Pavla 100, Močnik Justin 50, Trpin Marija 100, Macarol Emilija 500, Pauzin Ana 115, Božič Virginija 50, Regent Danila 300 Greg 200, Bezin Viktor 100, Puric Glov. 100, Furlan Pina 200, Povh Zora 100, N. N. 180, Kante Ivana 220, ter en par nogavic, Družina Švab 500, Križmančič 200, N. N. 200, Petronio Rosa 300, Luša Katarina 100.

Nabrale ASIZZ v Boljuncu: Pečar Marčela 100 lir, Steržaj Josip 100, Bandi Antonija 200, Kocjan Ana 300, Bolčič Josipa 300, Bolčič Ana 200, Slavec Olga 200, Parovel Mira 150, Parovel Anton 200, Hrvatič Mila 300, Jerica Kofol 300, Pečenik Pavla 100, Petaros Olga 200, Maver Marija 200, Tomažič Antonija 100, Mihelčič Marija 200, Zobec Olga 200, Slavec Alava 500, Zerjal Jožefa 100, Kraljič Zorko 300, Klun Antonija 100, Adamič Lucija 200, Filipčič Avrelija 50, Maver Marija 300, Zerjal Ana 200, Ota Draga 100, Zerjal Marija 100, Zerjal Karmela 100, Sancin Karol 500, Kraljič Karla 300, Sancin Josip 100, Alberti Berta 150, Sancin Danilo 250, Sancin Balda 150 Slavec Mihela 100, M. Kraljič 50, Sancin Mirko 300, Klun Josipina 200, Sancin Marijo 300, Zerjal Ana 50.

Nabrale ASIZZ v I. rajonu: Tence 50 lir, Rebula Milena 100, Kompare Stefka 300, Perčar Marija 100, Bucik Terezija 100, Peras 100, Gerbec 150, N. N. 500, Družina Malič 400, Sedmak Ivanka 300, Semen Marija 100, Faletič Fanči 150, Ukmar Luigi 200, Iskra Marija 100, Zago Rozalka 100, Cechi Fani 500.

Bratašević Alojz 100 lir, Gregorič Avgustin 500, Počkaj Viktor 100, N. N. 1000, Živec Petar 100, Ličen 100, Vrabec 50, Mohorovič 50, Pečar Anton 100, Bandel Olga 500, Bandel Franc 500, Pertot 70, Martelanc 100, Koblar Rozalija in Alojz 200, Čepek 200, Siškovič Anton 100, Benolič Pavel 100 lir.

DAROVI IN PRISPEVKI

Za Dijaško Matico daruje Anica Sluga s Kolonkovca 500 lir. V isti namen daruje Trampuž Franc namesto cvetja na prerani grob Simoniča z Opčin 500 lir. Za Dijaško Matico daruje Suligoj Pierina 150 lir.

V odgovor obrekovanjem in lažem informbirojevcev darujem 500 lir za petletni plan in 500 lir za revnega dijaka. Luša, Muškovič Marija daruje za Dijaško Matico 1000 lir.

81-letni Anton Barič (Čajk) je daroval 500 lir za sirote padlih partizanov ob zmagi jugoslovanske državne reprezentance nad francosko v Firencah.

Za prosvetno društvo v Barkovljah sta darovala Gregorič Anton 3000 in Gregorič Peter 2000 lir. Iskrena hvala!

Važno za občino Dolina

Podjetje CESIA je dokončalo dela pri regulaciji potoka pri Orehu.

Zdaj bodo izplačali podjetju zadnji obrok, zato morajo vložiti prošnjo za izplačilo odškodnine vsi oni, ki so zaradi tega dela utrpeli škodo ali jim je bilo odvzeto zemljišče.

Prošnje je treba vložiti na občinski urad v Dolini najkasneje do 25. t. m.

RADIO JUGOSL. CONE TRSTA

(Oddaja na srednjih valovih 240 m ali 1250 kc)

6.30, Jutranja glasba; 6.45, Poročila v italijanščini in objava sporeda; 7.40, Napoved časa - poročila v slovenščini; 7.15, Jutranja glasba.

12.00, Operna glasba; 12.30, Igra orkester Gallo; 12.45, Poročila v italijanščini in objava sporeda; 13.00, Napoved časa - poročila v slovenščini; 13.15, Igrajo razni violinisti; 13.45, Našim ženam v italijanščini; 14.00, Igra kapela Stojana Stenovica; 14.30, Pregled tiska in poročila v italijanščini; 14.45, Pregled tiska in poročila v slovenščini.

17.30, Aktulna politična vprašanja v italijanščini; 17.45, Koračnice borbe in dela; 18.00, Od «novih akordov» do danes - samospevi Vasilja Mirka; 18.20, Melodije iz operet; 18.45, Feljton; 19.00, Tarirni: sonata «Vražji trilček»; 19.15, Poročila v italijanščini; 19.30, Napoved časa - poročila v slovenščini; 19.45, Lahka glasba; 20.00, Poročila v hrvaščini; 20.15, Plesna glasba; 20.30, Literarna oddaja: «Mickijevič» v slovenščini; 21.00, Filmska glasba; 21.15, Koncert slovenskih solistov: Bukovec Vilma, Franci Rudolf in Korošec; 22.00, Življenje jugoslovanskih narodov v italijanščini; 22.00, Koncert k dnevu Jug. Armade; 23.00, Zadnja poročila v italijanščini; 23.05, Zadnja poročila v slovenščini; 23.10, Objava sporeda; 23.15, Glasba za lahko noč.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

za Tržaško ozemlje

V petek 23. t. m. ob 20. uri v dvorani kina v Škednju

PREMIERA
igre v dveh dejanjih

Sumljiva oseba

Spisal: Branislav Nušič
Režiser: Milan Košič
Prevedel: Josip Vidmar
Scenograf: Jože Cesar

Osebe: Jerotije Pantić, sreski načelnik - Modest Sancin; Andja, njegova žena - Valerija Silova; Marica, njuna hči - Zlata Rodoškova; Vida, Zika, Milislav, sreski pisarji - Stane Raztresen, Milan Košič in Srečko Košir; Tasa - praktikant - Jožko Lukeš; Djoka - Julij Guštin; Aleksa Zunjić, sreski detektiv - Belizar Sancin; Gazda Spasa in Gazda Miladin, trgovca iz Caršije - Anton Požar in Božo Podkrajšek; Joso, pandur - Josip Fišer.

Dogaja se v dobi naših očetov v neki obmejni vasi stare Srbije.

Prodaja vstopnic pri blagajni kina v Skednju v petek 23. t. m. od 9 do 13 ter od 15 dalje.

Gledališče Verdi

Ob 20.30 «Manon Lescaut» G. Puccinija.

Nočna služba lekarn

De Leitenburg, trg Sv. Ivana 5, tel. 6924; dr. Praxmarer, trg Unità 4, tel. 5478; Prendini, ul. T. Vecelio 24, tel. 90-180; Sponza, ul. Montorsino 9 (Rojan), tel. 29.690; Harabaglia v Barkovljah, tel. 5728 in Nicoli v Škednju, tel. 93-245 imata stalno nočno službo.

OBRTNA DOVOLJENJA ZA TRGOVSKE STOJNICE

Tržaška občina poziva vse trgovce, ki prodajajo blago na stojnicah, da predložijo svoja obrtna dovoljenja v podaljšanje za leto 1950 do vključno 31. t. m. To lahko store sami, ali pa njihova sindikalna oziroma trgovska združenja. Podaljšajo se samo one obrtnice, ki jih je izdala tržaška občina. Opozarjamo, da bodo podaljšali obrtnice samo onim, ki so plačali uvozni davek, kar lahko dokažejo s potrdilom registrskega urada, ki ga izdaja v ta namen brezplačno. Vsaka nepodaljšana obrtnica pade 31. t. m.

KINO

Rossetti. 16.00: «Veliki plamen», Joan Crawford.
Excelsior. 15.30: «Težka leta», M. Girotti.
Fenice. 16.30: «Crni hudič», W. Bendix.
Filodrammatico. 15.30: «Adam in Eva», Macario.
Adua. 15.00: «Mesto pustolovcev», vozel».
Alabarda. 14.00: «Asarski valček», B. Crosby.
Armonia. 15.30: «Mavrična parada», Walt Disneya.
Azzurro. 15.15: «Prehod na severozapad», Bung Crosby.
Belvedere. 16.00: «Sreča je ženska», R. Joung.
Garibaldi. 14.30: «Cilj Tokio», G. Grant.
Ideale. 15.30: «Neukrotljivi».
Impero. 15.00: «Vrača se ljubezen na Donavo», Paul Hoerbirger.
Italia. 16.00: «Pet značajev žene», De Cordova.
Kino ob morju. 15.00: «Legenda sibirske zemlje».
Marconi. 15.30: Zbogom vojska».
Massimo. 14.00: «Vojak — najemnik», Douglas Fairbanks.
Novo Cine. 15.00: Koračil je v noč».
Odeon. 15.00: «Prehod na severozapad».
Radio. 15.00: «Dolina maščevanja».
Venezia. 15.00: «Bela divjakinja».
Viale. 15.00: «Zvonovi in kladivo».
Vittoria. 16.00: «Grad Dragonwycks».

MALI OGLASI

Pošteno dekle, 17 do 24 let, ki govori slovensko in italijansko, dobi službo pri dobri družini v Londonu. Vožnja plačana. Natančneje pri družini Viktor Skof, Sesljan.

Božične in novoletne razglednice, okraske za božična drevesa, sveče, knjige in igrače, slovenske stenske koledarje dobite v KNJIGARNI in PAPIRNICI STOKA ul. Milano 37 - TRST

ZAHVALA

Ker se ne moremo zahvaliti vsakemu posebej, izrekamo s tem prisrčno zahvalo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem, tovarišem in tovarišicam, ki so obiskovali in pomagali na kakršen koli način naši dragi mami

Počkar Mariji roj. Škapin

ter so ji darovali obilo cvetja ter vencev in jo spremili k zadnjemu počitku. Posebno se zahvaljujemo družini Orel za vso pomoč in prijaznost, ki so jo izkazali naši dragi mami za ves čas njenega bivanja pri njih.

Trst 22. decembra 1949.

Družini Počkar in Kovačič - Fabbrini.

HUDI AVTOMOBILSKI NESREČI V NABREŽINI IN V TRSTU

Pri trčenju avtobusa in kamiona so bile ubite tri osebe, več pa je bilo ranjenih

Zaradi poškodb so umrli Marija Biteznik, Giulio Mazzucchi in De Stefani Tullio, težje pa je bila ranjena Skrk Kristina - Pri nesreči v Trstu je bil težje ranjen 8 letni Fatta Mario

Včeraj zjutraj ob 8.30 se je v Nabrežini na križišču avtostrade s cesto, ki vodi proti Sempolaju, točneje nasproti gostilne «De Lorenzi», dogodila strašna prometna nesreča.

Iz Trsta je ob tej uri privozil v Nabrežino avtobus, v katerem je bilo okrog 20 oseb. Ker je imel avtobus majhno zamudo, je zelo hitro vozil. Ko je hotel šofer Ferluga zaviti z avtobusom na avtostrado, je zaradi hitrosti in nepravilne vožnje z vso silo trčil v kamion, ki ga je šofiral lastnik Angel Caharija iz Nabrežine. Kamion je vozil po predpisih po desni strani in ne z večjo hitrostjo od 30 do 35 km na uro. Leva stran ogrodja kamiona se je tako zapičila v ogrodje avtobusa, ga predrla in se zarila med potnike. Po trčenju je avtobus vozil še kakšnih 30 metrov, nakar se je šele ustavil.

Kmalu po nesreči je zaradi poškodb najprej umrla 23-letna učiteljica Marija Biteznik iz Gorice, ki je vršila svojo službo v Sempolaju. Imela je prebito lobanjo in zevajočo rano na levi strani obraza. Ne dolgo za njo je zdihnil 35-letni avtobusni sprevodnik Giulio Mazzucchi iz Trsta ul. Campanelle 219, ki mu je leva stran kamionovega ogrodja tudi prebila lobanjo. Težje pa so bili ranjeni 37-letni agent civilne policije nabrežinske postaje De Stefani Tullio, 31-letna Semi Kristina, por. Skrk, iz Nabrežine, ki jo je šele kasneje identificiral njen mož, in 36-letna Ema Suban iz Devina. Vse tri so takoj z avtom RK prepeljali v tržaško bolnišnico.

Pri zdravniškem pregledu v bolnišnici so zdravniki ugotovili, da ima De Stefani prebito lobanjo, zlomljeno čelno kost, rano na levih sencih in možganski pretres, Semi Kristina pa prebito lobanjo. K sreči je bila Ema Suban le lažje ranjena in bo ozdravela v 20 dneh. Ponesrečenj De Stefani Tullio je kmalu po zdravniškem pregledu zaradi hudih poškodb umrl, sorodniki ponesrečene Semi Kristine pa so zaradi njenega resnega stanja dosegli, da so jim dovodili njen prevoz na njen doma.

Ostali ranjenci so po prvi zdravniški pomoči na kraju nesreče lahko odšli domov. 19-letnega šoferja avtobusa Emila Ferlugo s Konkonela pa so agenti civilne policije takoj aretirali in ga odpeljali v zapore.

* * *

Sest ur po tej strašni nesreči pa se je v Trstu dogodila druga huda nesreča, pri kateri je bil zelo težko ranjen 8-letni Fatto Mario z Lonjerske ceste 2. Ob 14,30 je namreč avto, ki ga je šofiral lastnik Balbi Stanislavo iz ulice Lorenzetti 4, vozil po ulici Pindemonte proti Rotondi. Ko je prevozil do višine hiše št. 12, je pritekel čez cesto 8-letni Mario. Šofer avtomobila je skušal avto ustaviti, vendar pa je bilo že prepozno in je butnil v otroka ter ga podrl na tla. Strašnemu prizoru je prisostvovala otrokova mati, ki je skušala z gestami in klici opozoriti svojega sina, vendar pa je bilo tudi njeno prizadevanje zaman.

Takoj nato so otroka prepeljali v tržaško bolnišnico, kjer so zdravniki ugotovili, da je pri nesreči dobil široko rano na čelu, več ran po obrazu, možganski pretres in da ima verjetno prebito lobanjo. Zdravniki se zaradi resnega stanja niso izjavili.

Policija je izsledila morilce Jurišević Emila

Civilna policija je prijavila sodišču dve osebi, za kateri je ugotovila, da sta ubili 23letnega Jurišević Emila. Umor se je dogodil v noči od 18. na 19. november t. l. na cesti, ki vodi iz Domja proti Dolini. Na podlagi preiskave je policija ugotovila, da sta Jurišević umorila s strelnim orožjem 22letni Vio Mario iz Boljunca 143 in 20letni Pec Dante iz Boljunca 143. Tretja oseba pa policiji še ni znana.

S seje občinskega sveta v Miljah

Na snočni seji miljskega občinskega sveta ni bilo mogoče ugotoviti posebnega napredka. Po čitanju zapisnika so se svetovalci pomudili z obravnavanjem vprašanja boljše povezave krajev v občini na eni strani z Miljami, in na drugi s Trstom.

Nič preveč navdušeno niso sprejeli svetovalci predlaganega pozdrava Stalinu ob 70-letnici. Župan se je z naglo neopazno besedo priključil govorniku ter bežno zaploskal, da bi s tem rešil zadrege sebe in svoje sprčico kislih in nekrščanskih obrazov krščanske desnice.

Ta večer se je dalo zvedeti le še to, da je sklenil občinski odbor nabaviti 2000 stotov drv za kurjavo, zaradi česar se je obrnil tudi na videmsko tvrdko Arnaldo, ki mu jih vendar ne bo mogla nuditi ceneje nego tržaške. Toda tudi tu se je menda treba od časa do časa spomniti «madrepatrie».

Obravnava sejnega pravilnika je požrla še pol ure, nakar je župan odslovil tisk in občinstvo ter ob pol devetih nadaljevanje seje.

Podpisani Svara Vlado se iskreno zahvaljujem predstavnikom SHPZ, prosvetnemu društvu Ivan Cankar, vsem našim prosvetnim društvom cone A in cone B ter vsem prijateljem in znancem za izkazano pozornost in obiske ob mojem zdravljenju v bolnišnici.

SVARA VLADO

Nad tisoč ljudi ostalo brez vstopnic pri predstavi "Snegulčice" v dvorani "Fenice"

Ali ni ta primer dovolj kričeč, da bi se končno VU otresla vpliva besnečega italijanskega šovinizma in ugodila zahtevi tržaških Slovencev po dostojni gledališki dvorani, do katere imajo vso pravico

Po velikem uspehu, ki ga je Slovensko narodno gledališče doživelo s premiero «Snegulčice» v Škednju in na Kontovelu, ko se zaradi pretesne dvorane več stotin odraslih in predvsem otrok ni moglo udeležiti predstave in je bilo prikrajšano za lep kulturni užitek, je bilo pričakovanje za predstavo v gledališču «Fenice» zelo napeto. Toda tudi to gledališče ni moglo sprejeti velikega števila ljudi, ki so želeli na predstavo, predvsem pa malih, ki so upali, da bodo končno v živi sliki videli to, o čemer so jim ves teden doma pripovedovali.

Že v petek so bili vsi sedeži razprodani, še zadnja stojišča pa so bila v trenutku razprodana v nedeljo zjutraj. Ogromna množica se je v nedeljo zjutraj gnetla pri gledališču: Otroci so jokali, toda prostorno gledališče, ki premore okoli 2.000 prostorov, je bilo do zadnjega kotička napolnjeno in zaman so stotine in stotine malih in odraslih čakale v veži in pred stavbo v upanju, da se bo i zanje našel prostor v dvorani. Po dolgem čakanju je moralo preko tisoč ljudi oditi.

Tudi pri nedeljski predstavi se je še očitneje pokazala kričeča krivica, ki jo trpimo tukajšnji Slovenci, krivica, za katero je odgovorna okupacijska vojaška uprava, ki ne brzda besnega šovinizma in sovraštva proti Slovencem italijanskih klerofašističnih krogov, ki jim vedno bolj prepušča tukajšnjo upravo.

Tudi nedeljska predstava je bila udarec vsej italijanski šovinistični reakciji, ki se v tržaškem občinskem svetu upira odločni zahtevi predstavnika Ljudske fronte po primerni in dostojni dvorani za predstave SNG, ki se upira, ko naš predstavnik zahteva, naj se našemu gledališču, ki je edino poklicno dramsko gledališče v Trstu, dovolijo predstave v občinskem gledališču Verdi. To je zahteva tukajšnjega slovenskega ljudstva, ki tvori tretjino vsega prebivalstva v coni A Tržaškega ozemlja, in ki je v pretežni večini prispevalo za zgraditev tega gledališča. To je pravica, ki jo bo naše ljudstvo nenehno in odločno terjalo ter jo bo s svojo odločno in vztrajno borbo znalo tudi priboriti, ker je pravica močnejša in se bo morala prej ali slej ob odločni borbi našega ljudstva zmagovito uveljaviti proti tistim fašističnim zakonom in tistim fašističnim silam, ki so upale, da so z upepelitvijo našega gledališča v pretekli dobi našega suženjstva strle tudi našega duha.

Naj se ob tem razmislijo tudi vsi tisti, ki še v dobri veri sledijo onim kominformističnim «zaščitnikom» slovenske kulture, ki v tržaškem občinskem svetu pomagajo klerofašističnim šovinistom pri zasramovanju in uničevanju slovenskih otroških vrtcev in šol.

O nedeljskem uspehu in o umetniški višini našega gledališča so se morali prepričati tudi naši nasprotniki, kar pričajo tudi izjave samega ravnatelja STES-a, ki je v razgovoru s posamezniki moral priznati upravičenost naših zahtev po primerni gledališki dvorani.

Novo postajno poslopje v Sv. Križu

Železniška uprava je predala načrte za novo postajno poslopje v Sv. Križu v odobritev VU. Baje bodo pričeli zidati novo poslopje v prvih mesecih prihodnjega leta.

Dve premieri v gledališču Verdi

DONIZETTI:
**«LINDA I

OB DNEVU Jugoslovanske armade

(Nadaljevanje s 1. strani)

bo vezale Nemčijo z Italijo in dalje z afriškim bojiščem. Jugoslavija je bila zaledje, ki je moralo biti v rokah fašističnega bloka, da bi se mogle uresničiti sanje italijanskih imperialistov o Jadranskem morju kot italijanskem morju. Vse te komunikacije so bile skozi 4 leta pod nenehnim udarcem naše vojske. V drugi polovici vojne je mogel okupator uporabljati naše železniško omrežje samo s 16 odst. njegove največje zmogljivosti. To je bila posledica neprestanih napadov naših enot na železniške naprave in na promet. V teh boprih smo uničili ali poškodovali 1700 km železniške proge, 50 predorov, 1100 mostov, 2000 lokomotiv in 20.000 vagonov.

Hud udarec je zadala naša vojska tudi gospodarskemu potencialu fašističnega bloka. Jugoslovanska armada je prekrižala naklep Italijanov in Nemcev, da bi jugoslovansko gospodarstvo izgoristili za svojo agresivno vojno. Skupna bilanca naše aktivnosti na tem področju je bila, da proizvodnja na našem ozemlju ni mogla kriti potreb okupacijskih in kvizlinških sil pri nas, kaj šele, da bi presežek izkoristili v vojno na drugih frontah. Naše sile so med vojno uničile nad 700 važnejših industrijskih naprav.

V vrsti važnih rudnikov so onemogočile ali zmanjšale proizvodnjo. Okupatorju je bilo onemogočeno izkoriščanje novih strateških surovin, ki jih je bil med vojno sam odkril v naši deželi. Naše enote so v gozdovih malodane v celoti onemogočile izropanje gozdnega bogastva naše dežele. Ze med vojno so naše oblasti izkoriščale mnoge gospodarske vire za boj proti sovražniku.

Pomembne uspehe za izid druge svetovne vojne je dosegla naša armada tudi glede izgub, ki jih je povzročila fašistični vojski. Jugoslovansko bojišče je požrlo na stotisoče sovražnih vojakov, na tisoče njihovih izbranih kadrov in velikansko množino vojne tehnike. Po dosedanjih podatkih je Jugoslovanska armada uničila nad 450.000 sovražnih vojakov in oficirjev, zaplenila okrog 500.000 pušk, 4600 mitraljezov, 7150 minometalcev, 1000 tankov, 300 letal in 20 tisoč motornih vozil. Ta množina fašističnega moštva in tehnike, ki je bila za vedno izločena iz borbe, je znatno olajšala položaj na drugih frontah v Evropi in Afriki.

Seveda so bile tudi naše žrtve za takšne uspehe zelo občutne. Naša vojska je imela med vojno okrog 305.000 mrtvih in 400.000 ranjenih borcev. Skupaj s civilnimi žrtvami vojne je bilo 1,700.000 mrtvih Jugoslovanov, medtem ko je štela Jugoslavija okrog 15 milijonov prebivalcev. S tem je zavzela Jugoslavija v drugi svetovni vojni po odstotku žrtev med vsemi narodi sveta prvo mesto.

Ze iz teh splošnih podatkov je razvidno, kako važen je bil delež male Jugoslavije v velikih zavezniški vojni proti fašizmu. Hkrati nam ta bežni pregled vojnih naporov jugoslovanskih narodov kaže, kako klavrne in smešne so klevete kominformovskih falzifikatorjev zgodovine, ki bi radi zdaj, po tolikšnih plemenitih, tudi njim storjenih uslugah, prikrili resnico o osvobodilni vojni jugoslovanskih narodov in jo prikazali kot čisto navadno gestapovsko sleparijo. Mar more človek, ki mu je ostala še trohica zdrave pameti, verjeti, da bi bili hitlerjevski gestapovski mogotci preko svojih agentov v naši deželi organizirali vojsko in vodili operacije, katerih cilj je bil uničiti blizu pol milijona nemških in italijanskih vojakov in oficirjev, paralizirati malodane celo komunikacijsko mrežo in gospodarstvo okupirane Jugoslavije?

Sodobna Jugoslovanska armada je zgled napredne vojske, vojske, ki dela za napredek človeštva. Napredni znaki naše vojske se zrcali v temle:

Jugoslovanska armada je oborožena sila socialistične države, s socialističnim političnim in družbeno-ekonomskim ustrojem. Jugoslovanska armada brani interese naprednih razredov, delovnega ljudstva naše dežele. To obeležje ji daje očitno izraženi socialistični značaj.

Naša vojska hkrati tudi neposredno sodeluje pri graditvi socialističnih objektov petletnega plana in kaže pri tem občudovanja vredne zglede vneme, zavesti in vztrajnosti.

Razen nalog glede sodelovanja pri graditvi socializma izpolnjuje naša vojska svojo glavno nalogo, glavni cilj svojega obstanka, namreč, da je čuva neodvisnosti naše dežele in miru v svetu.

Očitno je, da gre lahko takšna vojska s takšnim značajem, ciljem in nalogami, samo v globoko in pravično vojno. Njeno bistvo samo že vnaprej izključuje sleherno napadalno, krivično vojno. «Naj govori in povoljuje kdo kar hoče, naša dežela je miroljubna dežela, naša dežela nikogar ne ogroža, pa tudi naša vojska ni bila nikogar ogrožala in ne bo nikogar ogrožala.» (Tito)

Zgrajena na teh temeljih je naša vojska zdaj močnejša garancija miru v svetu. Glede na hegemonistične težnje tako z zahoda kakor tudi s strani ZSSR in nekaterih ljudskodemokratičnih držav na vzhodu Evrope ima naša vojska zdaj v svetu velikansko vlogo. Naša vojska je zdaj trdna opora našega partijskega in državnega vodstva v borbi za mir in enakopravnost med državami.

Zaradi vsega tega je letošnje praznovanje Dneva Jugoslovanske armade še posebno pomembno. Letos to ni le spomin na slavo naše Armade na slavo našega orožja, ki nam jo zdaj v svetu odrekajo, ne le priznanje padlim herojem, ki nam jih nočejo priznati. To praznovanje je predvsem izraz obveznost do nenehne krepitve naše vojske, do kovanja njene moralne in politične monolitnosti, do večanja njene udarne sile.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301a - I.; - TEL. 70

LETOS BOMO V GLAVNEM DOSEGLI GRADBENI PLAN

Pregled gradbenih del v Istrskem okrožju

Zadnja vojna je naše kraje v coni B, v prvi vrsti njeno podeželje hudo prizadejala. Nad to zemljo in nad temi ljudmi sta se fašizem in nacizem kolikor sta le mnogo znesla. Poleg velikih človeških žrtev smo imeli ob koncu vojne na stotine in stotine požganih in uničenih stanovanjskih hiš, gospodarskih poslopij, mostov, šol, itd. Samo v Smarjah, ki so jih okupatorji med vojno skoraj popolnoma uničili, je bilo porušenih, in požganih 143 stanovanjskih hiš, 171 gospodarskih poslopij in šola. Ce upoštevamo, da je imela ta vas pred vojno vsega skupaj 416 poslopij, potem spoznamo vso ogromno škodo, ki so jo utrpeli naši kraji.

Po končani vojni je bilo treba misliti predvsem na obnovo, nato pa na gradnjo raznovrstnih objektov, ki naj dajo pobudo in osnovo za nove bodoče gospodarske naloge. Lahko rečemo, da je bila do septembra 1947 obnova skoro izključna oblika in vsebina gradbene dejavnosti v coni B. Potem času pa so prišla na vrsto dela, ki kažejo zadostitev potrebam, ki jih je prinesel novi družbeni razvoj in nove potrebe.

Tako je posvetila ljudska oblast posebno pažnjo gradnji šol, kanalizaciji mest, gradnji kopališč, športnih igrišč, obnovi hotelov, gradnji vinskih kleti, skladišč, blagovnic, ureditvi prostorov raznih podjetij in podobno.

Pred seboj imamo statistične podatke teh gradbenih del s stanjem dne 1. decembra t. l., ki so v zvezi s planom za leto 1949. Ti podatki nam povedo v odstotkih, da so gradbena dela enorazredne osnovne šole v Bužiniji in v Murinah dosegla 100 odst. plana. Gradnja slovensko-italijanske osnovne šole, in sicer prvega trakta, je po planu izvedena do 67,2 odst. Ce pomislimo, da je bil gradbeni prostor, na katerem je stala nekdanja koprska kaznilnica, komaj letos očiščen, potem smemo pričakovati, da ne bo več dolgo, ko bodo ljudskošolski otroci v Kopru imeli docela novo, vsem načelom moderne zgradbe odgovarjajočo šolo. Podobno je tudi s hrvatsko gimnazijo v Bujah. Na dolnjem delu bujskega griča dominira že danes nad vso okolico in kaže v malem bodoče arhitektonsko lice. Stavba je v smislu plana dovršena že do 56,4 odst. Tako bo prišel hrvatski življ iz Bujščine do enega svojih najvažnejših kulturnih domov. Končno je na področju šolstva treba omeniti še gradnjo dvorazredne osnovne šole v Sv. Ivanu, ki je z deli šele v začetku.

Na področju socialnih ustanov je pomembno, da je ureditev bolnišnice v Bujah dosegla 84,5 odst., gradbena dela pri stavbi infekcijske bolnišnice v Piranu pa 96 odst. Prav tako bo tudi obnova bolnišnice v Ankaranu, kjer je bil plan za 1949 dovršen do 97,6 odst. prišla kmalu do zaključka. S temi deli hoče ljudska oblast izboljšati zdravstvo v naši coni.

Za tem imamo celo vrsto gradenj, ki bodo služile v prvi vrsti našemu gospodarstvu: tako je gradnja avtomehanične delavnice v Semedeli (prva etapa) dosegla letošnji plan do 95,2 odst., skladišče Omnia v Kopru 100 odst., skladišče podjetja Istra-Prerad 99 odst., skladišče v Strunjanu 95,1 odst., dela pri veleblagovnici v Kopru 79,2 odst., ureditev prostorov za podjetje «Fructus» (druga etapa) 54 odst. Obnova hotela v Piranu je v tem trenutku gotovo dosegla 100 odst., ker je bil s prvim decembrom izvršen plan že do 99 odst. Podobno je z obnovo hotela v Bujah z 98 odst. Gradbena dela pri hotelu v Kopru so prekoračila 81,4 odst. plana. Vzporedno s temi objekti, ki so važni za tujski promet so bila dela pri kopališču v Portorožu končana po planu s 100 odst., pri kopališču v Sv. Nikolaju pa z 91,4 odst. Napredovala je tudi gradnja vinske kleti v Umagu, ki je prišla do 70,1 odst. izvršenih del po planu. Vinska klet v Kopru pa je dosegla 22,6 odst. del. Stadion v Kopru ima za seboj 63,5 odst. gradbenih del, novi svinjaki na kmetijski šoli v Skocijanu 18.8 odst. in dela pri novogradnji opekarne v Sičjolah že 76.3 odst.

K tem splošnim gospodarskim gradnjam je treba dodati gradnje zadružnih domov. Pri tem je bil izvršen plan v odstotkih sledeče: aZdružni dom v Smarjah do 98.8, v Marezigah 86.8, v Vanganelu 87, v Novi vasi 62,2, v Bujah kar 95.4. Krašici 41.2, Marušičih 79.3, Materadi 92,6, Cežarjih 81,7, Bertokih 24.8, Škofijah 16.2, Dekanih 51.4, v Sv. Antonu 35 in v Pučah 7.2 odst.

V zvezi s planom za leto 1949 je treba omeniti tudi gradbena dela v nekdanjem gledališču Ristori v Kopru, ki so prišla do 97 odst. in kazenskega zavoda v Kopru s 56.4 odst.

Med tako imenovane nizke gradnje štejemo novo gradnjo dveh mostov v Sičjolah, ki je dosegla po planu 97.2 odnosno 94.5 odst., kanalizacijo v Izoli s 104.4, kanalizacijo v Piranu z 92 in kanalizacijo v Kopru z 80.5 odst. V isto kategorijo spadajo še dela pri preureditvi ceste Babiči-Boršt, ki so izvedla plan s 96.5, novogradnja ceste Smarje-Nova vas s 93.2, asfaltiranje cestnega omrežja v Izoli z 92.5 in asfaltiranje ceste Škofije-Portorož do 72.2 odst.

Končno ne smemo pozabiti na obnovo podeželja, v kolikor so ga izvajali obnovitveni zadrugi v Smarjah in Marezigah in okrajni odbor v Bujah, ki so po planu izvršili od 71.1 do 79 odst. del.

Statistika ima za osnovo svojih računov stanje z dne 1. decembra t. l. Zato bodo še mnoga dela v smislu plana izvršena 100 odst., oziroma se bodo temu odstotku zelo približala. Ostale gradnje, ki tega ne bodo dosegle, so imele v večini primerov težkoče zaradi pomanjkanja kvalificiranih zidarjev—domačinov. Res je pa, da se je v prvem polletju leta 1949 zgradilo 4 krat več kot v istem razdobju preteklega leta. Čeprav je bilo ob koncu septembra zaposlenih v gradbeni stroki nad 1700 oseb, vendar niso mogle ugoditi vsem potrebam gradbene dejavnosti!

Požrtvovalnost strokovnih delavcev in prostovoljcev v prvi vrsti je omogočila te rezultate, k tem so prispevala tudi gradbena podjetja s svojo organizacijo dela.

Mladinska brigada „Branko Babič" prejela odlikovanje „Bratstvo in enotnost"

Prezidij Zvezne ljudske skupščine v Jugoslaviji je podelil visoka odlikovanja mladinskim delovnim brigadam, ki so pomagale pri graditvi avtomobilske ceste «Bratstvo in enotnost» na progi Zagreb-Beograd. Brigade so prejele odlikovanja tako za zasluge pri delu, kakor tudi zato, ker so s svojim delovanjem doprinesle k pobratenju narodov Jugoslavije.

Med odlikovanimi brigadami, ki so prejele odlikovanje reda «Bratstvo in enotnost» I. razreda, je tudi mladinska delovna brigada «Branko Babič». Ista brigada je bila že pred tem razglašena štirikrat za udarniško, trikrat pa je bila pohvaljena. Brigada «B. Babič» je bila spoznana tudi kot najboljša izmed vseh pri sekciji za gradbe in je iz tega razloga prejela od poveljstva brigad prehodno zastavico. Kakor nam je že znano, ima brigada «B. Babič» v svojih vrstah 78 udarnikov in 68 tovarišev, ki so prejeli pohvalo za svojo požrtvovalnost. Brigadi je poveljeval tov. Tinelli Viktor.

Vest o odlikovanju brigade «B. Babič» so naši mladinci sprejeli z velikim ponosom. To priznanje jih utrjuje v odločnosti, da bodo nadaljevali svoje delo za zgraditev socializma v našem okrožju.

Portorož

Slovenski izobraževalni tečaji

Doba fašizma je ovirala in celo onemogočala, da bi se slovensko ljudstvo izobraževalo. Sedanja ljudska oblast hoče popraviti krivice, ki jih je zavedno prebivalstvo moralo pretrpeti. Zato je dala možnost, da se ljudstvo izobrazuje v izobraževalnih tečajih.

Pred nekaj tedni se je pričel tudi v Portorožu slovenski izobraževalni tečaj. Kmalu se je prijavilo 36 tečajnikov. Vrši se v dveh skupinah, in sicer dvakrat, odnosno trikrat tedensko. Tečajniki se udeležujejo z veseljem pouka, ker jim tov. profesorji nudijo vso pomoč. Obisk tečaja je precej zadovoljiv.

V tečaj hodijo tovariši in tovarišice iz vseh ustanov, kot uslužbenci dijaškega in mladinskega doma, gluhonemnice, šiviljske zadruge itd. Posebno skupino tvorijo člani NZ, ki so pokazali res veliko zanimanje za vse predmete in so zato že dosegli lepe uspehe.

Vse tečajnike preveva zavest, da jim bo vse, kar se naučijo v tečaju, koristilo za bodoče življenje.

Danica Zupan

Portorož

Dijaki učiteljišča so igrali Finžgarjevo „Razvalina življenja"

Mladinska organizacija na učiteljišču v Portorožu je uprizorila v nedeljo 11. decembra v Ljudskem domu Finžgarjevo igro «Razvalina življenja».

Dijaki so podali zelo dobro in spretno igro, ki je bila vseskozi globoko čustvena in življenjska. Zlasti je ganil gledalce prizor, v katerem oče-žganjar pride do spoznanja, da se je tudi njegova edina hči vdala alkoholu. Zelo naravno sta poleg očeta igrali Lenčka in Tončka. Izborna sta bila Martin in Ferjan, Sirk in stara Mica pa sta se kosala v originalnosti. Vsi igralci so želi veliko priznanje od gledalcev.

Dijaki so podali igro dopoldan in popoldan. Čisti dobiček pa je mladinska organizacija namenila za novoletno jelko.

K. L.

Znanje naj bo oporišče praktičnemu delu

Ljudska univerza v Kopru

Življenje v tukajšnjem okrožju se kljub bombastičnim, smešnim in zato neumnim lažem, kljub obrekovanju, napadom in podlemu blatenju od strani starih in novih (kominformističnih) sovražnikov le naglo spreminja in presnavlja v nove bolj svetle oblike. Življenje postopno zadobiva svoj pravi smisel, delo svoje zadoščenje, delovno ljudstvo svoje že davno izgubljene pravice. Demokratična ljudska oblast ni prazna beseda — kakor si želijo pristaši-delničarji proti tej oblasti naperjenega možganskega trusta v Trstu; ljudska oblast je stvarnost, vzklila je iz potokov krvi, bolečin in bolesti: iz narodno-osvobodilne borbe. Je činitelj, ki ruši temelje in z njimi pogoje, ki so omogočali gnusno izžemanje tukajšnjega delovnega ljudstva, ruši jih tako kot jih je rušila v narodno-osvobodilni borbi in po njej in do julija lanskega leta, to je do mejnika, ko so naši takratni soborci vse to podpirali in priznali, a so za tem kot metamorfirani socialisti na to pljunili.

Ljudska oblast si postavlja svoje lastne temelje, na katerih si gradi svojo novo stavbo, novo sožitje, novo družbo, gradi predvsem tam, kjer ima vsaka oblast, ljudska in protiljudska, svoj koren, svoj izvor: gradi svoje gospodarstvo. Dobro pa se zaveda, kako se to gradi. Ni dovolj, da obvlada glavne gospodarske pozicije: glavno produkcijo, trgovino, promet in drugo. Pri operativnem in administrativnem delu gospodarskega udejstvovanja — povsod je treba ljudi, ki so čimbolj na svojem mestu, oziroma ljudi, kateri si znajo pravilno razlagati pojave in zakonitost v družbenem življenju, zakonitosti v gospodarstvu, ljudi s čutom dolžnosti in odgovornosti napram skupnosti, z novimi odnosi do samega sebe, do dela in družbe v ožjem in najširšem merilu. Treba je delavcev očiščenih kapitalistične miselnosti, oziroma kar je vzgajal in utrjal kapitalizem samo za svoje protiljudske interese.

Umno gospodarstvo se ne more razvijati brez strokovne izobrazbe in veščin, ki jih takšno gospodarstvo nujno potrebuje.

Vsega tega se ljudska oblast zaveda. Odtod njena skrb za dvig ljudske prosvete in kulture, njena podpora za razvoj osnovnega, strokovnega in srednjega šolstva, za tečaje, predavanja itd.

Iz takšnih prilik je v okviru prosvetnega društva «Oton Župančič» v Kopru vznikla ljudska univerza. Njena naloga je dvigniti ljudsko prosveto v smislu objektivne resnice soglasno z našo stvarnostjo. Prosveta v pogojih ljudske oblasti ni in ne more biti prosveta v pogojih kapitalizma, kjer je samo pravica vladajočega protiljudskega razreda. Zato je in mora biti težnja tudi ljudske univerze, da postane prosveta množična in čim bolj temeljita, da bo pomagala buditi ogromno zakladnico spečih sil med našim delovnim ljudstvom ter tako do najvišje mere dvigati njih tvornost in delovno zavest. Ljudska univerza naj bo naš prosvetni parlament, ki zajema naše vsestransko udejstvovanje, naj bo naš posvetovalni organ, forum kritike, napotil, predlogov.

Pripravljalni odbor ljudske univerze je sestavil ciklus 16 predavanj: 3 iz področja filozofije, 5 iz družbeno-politične in ekonomsko-družbene problematike in 8 splošno kulturnega značaja.

Sodelovali bodo predavatelji katerih imena nam jamčijo kvalitetno izvajanje. Predavanja bodo vsako sredo ob 20 uri v dvorani gledališča. Dolžnost je vseh organizacij, starešin podjetij in ustanov, da obvestijo o tem nameščence in jim prikažejo korist teh predavanj ter vzbujajo v njih zanimanje zanje. Med prvimi je dolžna mladina, da izkoristi to priliko, ker je in bo ona prva pri gradnji nove družbe.

Janko Furlan

Ljudska univerza v Kopru

priredi v petek dne 23. decembra t. l. v mali dvorani obnovljenega gledališča ob 20. uri

predavanje

«GOSPODARSTVO - OSNOVA LJUDSKE OBLASTI».

Predava tov. prof. Janko Furlan.

VABI ODBOR!

Portorož

Zahvala velikodušni darovalki

Tovarišica Zadnik Ivanka iz Trsta je darovala gluhonemi mladini v Portorožu za novoletno jelko 4.000 dinarjev.

Ravnateljstvo zavoda se plemeniti dobrotnici najtopleje zahvaljuje!

BABIČI

Praznovali smo obletnico ustanovitve obdelovalne zadruge

16. decembra je imela obdelovalna zadruga v Babičih velik praznik. Praznovala je obletnico svojega obstoja.

Proslava je bila prirejena v okusno okrašeni dvorani gostilne Zveze partizanov. V goste so prišli tudi nekateri zadrugarji obdelovalne zadruge iz Pomjana in Marezig. Zlasti pa je bilo zbranih tudi mnogo domačinov. Harmonika in ples so razpoloženje še dvignili, tako da je vsa prireditev naravnost prehitro potekla.

Vse kaže, da je še mnogo vaščanov, ki bi radi pristopili v zadrugo, vendar imajo nekatere pomisleke, ki pa so brez podlage. Toda dobro bi bilo, da bi se zavedali, da je naša zadruga z ozirom na to, ker smo imeli zaradi velike suše slabo letino koruze, nakupila isto za svoje člane po 4.50 din, medtem ko stane kilogram koruze v prosti prodaji 25 din.

Na zadnjem občnem zboru je naša obdelovalna zadruga sklenila, da se bo pri svojih pridelkih držala tržnih cen, kakor jih ima Prerad. Važno je tudi, da je zadruga pridelala letos 540 kg olja.

Naj omenimo še to, da je napravila naša zadruga v tem letu modern svinjak, ki ima 11 prostorov za prašiče. Za prihodnje leto pa ima zadruga v načrtu gradnjo hleva za 60 glav živine. Kaj takega gotovo ne zmorejo in tudi ne bodo zmogli posamezni gospodarji ter tudi ne enako število kmetov, kakor jih ima zadruga. Ne pomaga nič — v skupnosti je moč.

Končno povemo še to, da so pristopile letos v zadrugo 3 nove družine z vsem svojim premoženjem ter z vsem živim in mrtvim inventarjem. To so družine Babiča Franca, Umerja Pina in Umerja Andreja.

Nadaljnja novica iz naše vasi je še ta, da smo za novoletno jelko nabrali prostovoljnih prispevkov v znesku 960 din. Tako bomo tudi v naši vasi s primernimi darili razveselili naše malčke in pripomogli k temu, da bo njihov otroški praznik čim lepši.

Sindikalna podružnica kmetijske šole pri tekmovanju in delu za novoletno jelko

Naša sindikalna podružnica noče na noben način zaostati v delavnosti za drugimi podružnicami. Tako se je ob trimesečnem tekmovanju obvezala, da bo napravila 300 prostovoljnih delovnih ur. Vse to delo gre v korist kmetijske šole v Skocijanu. Člani podružnice hočejo s svojim udarniškim delom prispevati k izboljšanju šolskega posestva in istočasno dvigniti s tem njegovo kmetijsko produkcijo, kar bo v korist vsemu gospodarskemu sektorju Istrskega okrožja. Pri tem je važno, da smo že sedaj dosegli in prekoračili plan dela.

Sindikalisti na kmetijski šoli v Skocijanu pa so se nadalje obvezali, da bodo na čast okrožnemu plenumu ES in v počastitev obletnice ustanovitve Jugoslovanske armade, in sicer v roku od 1. do 20. decembra naredili nadaljnjih 50 udarniških ur. Poleg tega so organizirali kulturno konferenco in pričeli z nabiralno akcijo pri članih podružnice v korist novoletne jelke. Pri tem bodo gledali na to, da bodo zbrali na vsak način več, kakor katera koli podružnica, ker bodo s tem prispevali k veselju otrok, čeprav bodo prejeli še tako majhno darilo.

Glede na to je sindikalna podružnica kmetijske šole v Skocijanu napovedala v zbiranju prispevkov za novoletno jelko tekmovanje vsem sindikalnim podružnicam koprskega okraja, ki imajo 40 članov.

B. M.

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - UL. S. PELLICO 1 - II.; TEL. 11-32

Načrt občinskega odbora za zimsko pomoč brezposelnim

V glavnem velja postopek za zbiranje prispevkov kot lansko leto Podpore bodo razdeljevali samo v denarju

Kakor smo že poročili, se je v sredo dne 7. t. m. prvič sestal občinski odbor za zimsko pomoč revnim in brezposelnim. Sestanka, ki mu je predsedoval občinski odbornik za dobrodelnost, so se udeležili tudi zastopniki industrijcev, trgovcev, obrtnikov, kmetov, ECA, pokrajinski urad za delo, sindikalni zastopniki in organizacije za zaščito brezposelnih ter zastopniki raznih italijanskih organizacij in združenj, ki so bili povabljeni. Kolikor nam je znano, ni bila od slovenskih organizacij povabljena nobena.

Najprej so sklenili, da bodo na razne načine apelirali na meščanstvo, naj z vsemi svojimi silami priskoči na pomoč in pripomore k dobremu izidu te akcije, o kateri upajo, da bo bolje izpadla kakor pa lani. Sklenili so tudi, da bodo razdelili po trgovinah in lokalih najmanj sto propagandnih napisov v italijanščini, ki bodo vabili meščane naj prispevajo za reveže. Pravtako bodo zaprosili lastnike kinodvoran, da naj predvajajo kakšen poziv občinstvu za prispevke za pomoč najpotrebnejšim.

Odbor bo zaprosil upravni odbor proste cone, naj bi proučil možnost, da bi industrijalci, lastniki javnih lokalov in drugi koristniki proste cone in njenih kontingentov določili primeren pribitek na cene proste cone, ki naj bi ga izročili odboru za pomoč, seveda bi se ta pribitek ne smel aplicirati na blago, ki se ga direktno razdeljuje potrošnikom.

Pravtako bodo predlagali naj se izvede prostovoljen pribitek na vstopnino pri športnih prireditvah in plesih med tednom do 31. marca 1950. To bi seveda ne veljalo za dneve, ko je določen obvezen pribitek na ceni za take listke. Pri kinih in gledališčih bodo vprašali za prostovoljen prispevek po 5 ali 10 lir samo ob sobotah in ob praznikih med tednom.

Tudi vodstva avtobusov in drugih prevoznih potniških sredstev bodo zaprosili, da naj prodajajo posebne listke za zimsko pomoč po 5 in 10 lir, z izjemo tistih štirih nedelj, ko bo v veljavi obvezen prispevek v državnem merilu. Da pa bi ne bila ta obremenitev pretežka, bodo predlagali tak pribitek na voznino samo ob sobotah in praznikih med tednom. Poleg tega bodo od 21. decembra pa do 15. januarja pozvali občinstvo v trgovinah in javnih lokalih, pri bankah, občinskih podjetjih, v kopališču in drugod, naj proti potrdilu prispevajo za zimsko pomoč.

Zastopniki organizacij za zaščito brezposelnih so pripravljeni, da bodo razdelili po trgovinah, javnih lokalih in javnih zabaviščih takšne bloke in da bodo potem prišli pobirat tudi nabrane prispevke.

Pri tem prvem zasedanju pa je bil zavrnjen predlog, naj bi se pobiralo prispevke tudi po ulicah, da bi tako ne zahtevali od meščanov po večkrat prispevke v isti namen. Pravtako ne bodo organizirali nobene gledališke predstave, ker dvomijo, da bi uspela toliko, da bi krila svoje lastne stroške.

Odbor je tudi sklenil, da bo kakor lani razdeljeval samo podpore v denarju, ker je ta način podpore najboljši in zvezan z najmanjšimi stroški in najmanjšo izgubo časa. Zaradi navodil, kako razdeliti podpore in za reševanje vseh zadevnih sporov in pritožb so sklenili ustanoviti poseben pododbor, v katerem bodo občinski in sindikalni zastopniki, škofija in zastopniki brezposelnih. Ta pododbor se je sestal prvič v torek 13. t. m. kjer so se dogovoril o prvem razdeljevanju.

Občinski odbor priporoča vsem organizacijam in privatnikom čim večje sodelovanje pri tej akciji za pomoč potrebnim, da bodo na ta način zbrali dovolj sredstev in lahko občutno povečali delež, ki ga bo pokrajinski odbor za zimsko pomoč določil za pomoči potrebne v goriški občini.

Urnik za javne obrate

Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča, da je kvestor dovolil za božične praznike, za novo leto in sv. Tri kralje, ali v dneh 23., 24., 25., 26., 30. in 31. decembra t. l. ter 1., 2., 5. in 6. januarja 1950 podaljšanje obratovanja vseh javnih obratov do poljubne nočne ure.

Urnik trgovin za božične praznike

Zveza trgovcev za goriško pokrajino sporoča, da se bodo trgovine ob božičnih praznikih držale sledečega urnika:

24. decembra bodo vse trgovine lahko podaljšale urnik poslovanja do poljubne ure;

25. decembra bodo vse trgovine, kakor tudi mlekarne in pekarne ves dan zaprte. Polpraznikega urnika pa se bodo držale cvetličarne.

26. decembra bodo vse trgovine ves dan zaprte razen mlekarn, pekarn in cvetličarn, ki bodo poslovale samo dopoldne.

Smučarski tečaj na Ukvanski planini

Slovensko planinsko društvo v Gorici ima že lepe tradicije na planinarskem in izletniškem področju. Tudi letos je njegovo delovno vodstvo organiziralo za goriške ljubitelje gora in njihovih krasot celo vrsto izletov, med katerimi je najvažnejši trodnevni izlet v Dolomite, ki bo vkljub nagajanju vremena gotovo ostal vsem udeležencem v najlepšem spominu. Zal, da nam je kvrčna meja zaprla pot do naših najlepših planin, kjer je imelo naše planinsko društvo svoje lastne postojanke.

Vendar pa tudi to ni ubilo planinskega duha naših ljubiteljev narave in svojo pozornost so obrnili proti Kanalski dolini, Slovenski Beneciji in Dolomitom. Ob zaključku starega in začetku novega leta namerava slovensko planinsko društvo iz Gorice organizirati poseben smučarski tečaj na Ukvanski planoti, ki bo trajal 10 dni, in sicer od 27. decembra do vključno 5. januarja 1950.

Potovalo se bo z vlakom, zato bo zbirališče za odhod na goriškem južnem kolodvoru v torek 27. decembra ob 6.30 zjutraj. Udeleženci tečaja naj prinesejo s seboj jedilni pribor, odejo in druge drobne potrebščine. Prvi dan bo kosilo iz nahrbtnika, za naslednjo hrano pa bo preskrbljeno na Ukvanski planoti. Hrana bo izdatna in dobra, za vsakega udeleženca bo preskrbljeno udobno ležišče. Preskrbljeno bo tudi za prevoz prtljage od železniške postaje na Ukvah do Ukvanske planine.

Smučarski tečaj v tako lepem kraju, kakor je Ukvanska planina, obeta našim mladim smučarjem mnogo zabave, zlasti ker kaže, da bodo snežne in vremenske prilike zelo ugodne.

Poskus samomora

Pred zaključkom starega leta se mnogih kakor kaže, polašča obup. Se ni minulo teden dni, odkar smo imeli v naši kroniki opravka z dekletom, ki je zaužilo precej permanganata, s katerim si je nameravala vzeti življenje, že se je ta želja pojavila tudi pri 26-letni Agati Mastrorillo iz ul. Rafut št. 2. Ta je bila v zadevi manj izkušena in je izpila stekleničico amonijaka, ki ji je povzročil hude bolečine. Domači so takoj poklicali voz Zelenega križa, ki jo je odpeljal v bolnišnico pri Rdeči hiši, kjer so ji izprali želodec in jo ohranili pri življenju.

Podpora kmečkim delavcem

Pokrajinska komisija je na zasedanju dne 13. t. m. na podlagi člena št. 5 zakonske odredbe z dne 24. septembra 1940, št. 1949 sklenila, da bo štela kvalificiranim kmečkim delavcem, ki so bili redno vpisani v imenike delavcev za leto 1948, največje število delavnih dni, ki so predvideni v zadevnih sedanjih zakonskih odredbah, da bodo na ta način deležni večje socialne pomoči in podpore ter družinskih doklad.

S to odredbo omenjene komisije bodo kmečki delavci deležni poleg drugih tudi invalidske podpore, podpore za starost, za primer jetike, poroke in rojstev. Poleg tega bodo na tej podlagi izdajali tudi dodatno izplačilo družinskih doklad, katerih bo deležno okrog 500 delavcev naše pokrajine.

Družinske doklade za rednega kvalificiranega delavca, ki hrani 4 osebe, bodo tako znašale okrog 8.000 lir in jih bo izplačeval zavod za socialno skrbstvo v Gorici, in sicer najkasneje do konca leta 1949.

Tranzitna dovoljenja za Jugoslavijo

Dovoljenja za prehodni promet v Jugoslavijo, kakor poroča Zveza poljedelcev, so veljavna eno leto. Zato ostanejo v veljavi 12 mesecev tudi vsa dovoljenja, ki imajo označeno zapadlost dne 31. decembra t. l.. Taka dovoljenja morajo prizadeti predložiti na kvesturi - urad za dovoljenja, da bodo na njih zabeležili tovrstno spremembo.

Sinoči je bila seja občinskega sveta

Včeraj zvečer se je vršila na gradu izredna seja goriškega občinskega sveta. Po čitanju zapisnika zadnje seje je svet potrdil nekatere sklepe občinskega odbora, predvsem glede izenačenja pokojnin upokojencem, ki jih uživajo na osnovi pravilnika o pokojninah občinskih uslužbencev. Dalje je občinskih svet potrdil začasne uredbe za izboljšanje položaja občinskih nameščencev, za katere naj bi se uporabil pravilnik o pokojninah z dne 29. julija 1925. Poleg drugih važnih točk, je bilo govora tudi o prosti coni. V zvezi z vprašanjem proste cone je bilo govora, naj se prodaja v prosti coni poleg sladkorja in kave tudi kakao, čokolada, bomboni, milo in druge življenjske potrebščine po ugodnih cenah. Obširnejše poročilo o poteku seje bomo objavili v jutrišnji številki našega lista.

Koledar Osvobodilne fronte

bo izšel tudi letos v izdaji Gregorčičeve založbe. Zaradi stavke tržaških tiskarjev je izdaja zakasnela, toda v nekaj dneh bo v rokah čitateljev.

Štednja z elektriko

Na osnovi odredbe št. 5 pokrajinske komisije za disciplino potrošnje električnega toka podjetje SELVEG sporoča, da bo električni tok od 19. decembra 1949 do 31. januarja 1950 ukinjen samo enkrat tedensko, in sicer ob ponedeljkih v občinah Gradiška, Fara, Romans, Zagraj, Foljan, Ronke, Tržič, Šempeter ob Soči, Skocjan, Turjak, Štarancan, Doberdob in Sovodnje; *ob petkih* v Krminu, Koprivi, Marjanu, Dilenjah, Chiprisu, Vili Vicentini, Rudi, Campolongo, Tapoljanu in Fiumicellu.

Občinska podjetja sporočajo, da ostane tudi za naše mesto od 19. decembra 1949 do 31. januarja 1950 se vedno v veljavi od redba št. 5, pokrajinske komisije za provilno potrošnjo električnega toka. Istočasno tudi sporočajo, da je potrošnikom na razpolago za olajšavo neprijetnih posledic omejitve elektrike termični tok lastne proizvodnje, za katerega bodo morali potrošniki plačati povišek 5 lir na kwh za industrijsko uporabo in 5 lir na kwh za vsako potrošnjo druge vrste.

Dovoljena potrošnja je sledeča:

a) za pogonsko silo: 70 odst. povprečne potrošnje v mesecu juniju in maju 1949;

b) za drugo uporabo pa 70 odst. potrošnje v mesecu decembru 1948.

Ker je tudi termične energije zelo malo, naprošajo občinska podjetja vse potrošnike, naj uporabljajo električni tok samo za najnujnejše.

Iz Jugoslavije so jih vrnili

Včeraj so jugoslovanske obmejne oblasti vrnile italijanskim 20 italijanskih državljanov, ki so brez dovoljenja prestopili državno mejo in se najbrž namenili na delo v Jugoslavijo. Vseh dvajset je italijanska policija za nekaj časa pridržala in jih nato z izgonskim listom odposlala vsakega v svoj rojstni kraj.

Dve manjši obsodbi pred okrajnim sodiščem

Včeraj popoldne so na goriški kazenski sodniji preučili samo dva sodna primera.

Pri prvi razpravi je moral na zagovor 23-letni Zucca Aleksander iz Uselus (Cagliari), ki je bil obtožen, da se ni pokoraval določilom izgonskega lista, ki so mu ga izdale policijske oblasti v Firencah in na podlagi katerega bi se bil moral vr

JEAN CASSOU:

Revolucija in resnica

Moje potovanje po Jugoslaviji mi je nazorno prikazalo stvarnost, ki so jo od takrat osvetlila tudi kritična proučevanja in vtisi drugih prič. Ta stvarnost se razlikuje od stvarnosti, ki jo Kominform že poldrugo leto vsiljuje komunistični javnosti vseh dežel in o kateri bi človek prej rekel, da je taktična teza, ne pa objektivna ugotovitev, ki se da proučiti ugotovitev, ki zahteva, da jo preverimo ali komentiramo. V sedanjem stanju in s pogojem da jo obravnavamo brez doktrinarnega pridiganja ter brez praktičnih predvidevanj in predsodkov o bodočnosti, se nam zdi Jugoslavija federacija narodov, ki so hkrati uresničili svojo socialno revolucijo in svojo nacionalno osvoboditev. Zgodovinska vojna Jugoslovanov je vzniknila iz ljudske narodne zavesti. Ta vojna, ki so jo vojevali z enakim poletom v planinah pod vodstvom svoje Komunistične partije in njenih voditeljev je bila hkrati socialna, politična ter vojaška vojna, ki so jo bili partizani. In ta zgodovinska vojna je vzbudila v Jugoslovanih občutek, ki sem ga opazil na svojem potovanju povsod; občutek ljudstva, ki ve, kaj je storilo, ki je znalo odločati o svoji usodi in ki hoče zato tudi v bodoče odločati o njej. To ljudstvo hoče obdržati svoje pridobitve. In ker je na svoji zemlji upo-

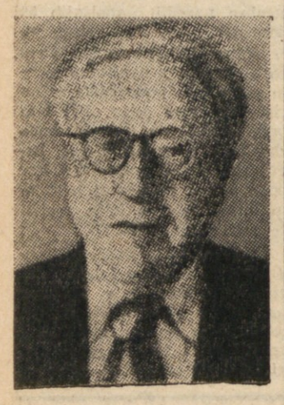

JEAN CASSOU

stavilo komunistični režim, ga hoče utrditi in razviti v skladu s specifičnimi pogoji v tej deželi. Svojo deželo hoče industrializirati in obnoviti, uresničiti hoče agrarno reformo po posebnem svojem ritmu in potrebah; in ker je postalo narod in država, se hoče na področju diplomacije in trgovine pogajati kot enak z enakim z vsemi drugimi državami, vštevši države, ki imajo njegovemu podoben režim.

Te odločnosti doslej niso mogli omajati niti poskusi notranjega prevrata niti bule o izobcenju. Kominform si zaman prizadeva prikazati Jugoslavijo kot fašistično državo, istovetno Francovi ali Caldarisovi državi, kot državo, ki hujska na vojno. Zaman razglašajo določena dejstva, pri katerih gre zgolj za lahkovernost, dejstva, ki ne preneso nobene kritike: pravijo, da je ZSSR likvidirala Markosa in grške partizane zato, ker je Jugoslavija baje pomagala Caldarisu. Baje je že od nekdaj obstajala zarota, ki je povezovala Tita, jugoslovanske prostovoljce v španski vojni, Horthyjevo policijo, Gestapo in Inteligence Service in katere cilj naj bi bil uničiti socializem v svetu in znova upostaviti kapitalizem. Noben radoveden človek pa ne more premagati skušnjave, da ne bi teh samovoljnih izjav proučil in da se ne bi na pr. vprašal, ali ni bil proces proti Raiku uprizorjen, da bi to javno dokazali. Pripomočki, s katerimi so izsilili iz Raika priznanje, Raikova dejanska vloga, značilne poteze njegove psihologije, vse to lahko ostane neznano, celo nepojmljivo; vendar pa je vse skupaj tako za lase privlečeno in priznanja sama tako prozorna, da se mora človek čuditi in dobiti vtis, da gre tu za sistem, ki ne upošteva resnice in iskanje resnice. Ta sistem priznava samo koristne in uporabne resnice, imperativne resnice, ki jih človeška pamet ne more doumeti in pod katerimi se razume takoj ko so izgovorjene, aktivno praktično in borbeno stališče, skratka, resnice ki so hkrati verskega in pragmatičnega značaja.

Descartesova metoda nas ni navadila, da bi sprejemali in uporabljali takšne resnice. Navadili smo se od razglašenega dejstva ali dogme ločiti namen, celo s predpostavko, da je najčistejši. Navadili smo se ločiti tisto, čemur bi lahko bil namen posvečen. Dreyfuss je izdajalec. — Stojte. Ali je izdajalec ali pa ni. Okrnili ste avtoriteto generalštaba, francoske vojske, domovine. Nemčija pa je tu, Nemčija preži na nas! Če enkrat stojte! Na takšno ali drugačno stališče do akcije in borbe se bom torej postavil glede na to, ali bom priznal Dreyfussovo krivdo ali nedolžnost, in šele potem, ko si bom osvojil to resnico, ko bom napravil iz nje svoje prepričanje in ko me bo vsega prevzela. Tedaj bom videl, kako je treba uporabiti naš generalštab, ki ne predstavlja resnice, nezmotljive dogme, marveč orožje za akcijo. Sicer pa vam lahko a priori in preden bi zvedel za izid svoje ankete o primeru kapitana Dreyfussa izjavim, da je pravični in resničoljubni generalštab zanesljivejši, močnejši in z dejanskega praktičnega in vojaškega stališča učinkovitejši, kakor generalštab, ki laže.

V tem je namreč dilema, pred katero me postavljajo moji komunistični tovariši. Ta dilema je prav tako toga in absurdna, kakor Pascalova stava. Oni ali mi, kajti izven nas ni rešitve. Če dvomimo o trditvah Kominforma, če pozdravljam izredno revolucionarno in nacionalno energijo, ki jo kaže Jugoslavija, ko se bori za svojo neodvisnost proti Kominformu, če zastavljam nediskretna vprašanja o okoliščinah Raikovega procesa in likvidaciji grških partizanov, delam za Američane in prehajam v njihov tabor. Ne. Ne prehajam v ameriški tabor. Kakor mnogi intelektualci mojega pokolenja, sem se tudi jaz boril za stvari, ki so jih branili tudi komunisti, boril sem se proti fašizmu za Ljudsko fronto, za republikansko Španijo, proti Muenchenu, Hitlerju in Svabom, boril sem se za odporniško gibanje. In v borbi za odporniško gibanje sem se boril nepretrgoma in še z večjo vnemo, odkar je obvisel na francoskem nebu kljukasti križ. In vse to sem delal kratko in malo zato, ker sem poslušal glas svoje vesti. Delal sem iz pobud in nagibov, ki se nedvomno razlikujejo od pobud in nagibov, ki so navdihovali komuniste celo do herojstva v borbi za isto stvar (Ko bi bili moji nagibi in pobude enaki njihovim, bi bil komunist). Kljub tej razliki pa smo bili tesno in bratsko povezani: tovariši v borbi. Jaz pa vem, in mnogo nas je, ki vemo kakor vedo tudi komunisti, kako strašna nevarnost je za Francijo, da so se vgnezdili pri nas Američani, da sedi v Fontainebleauu mednarodni generalštab, da je celotno naše gospodarsko življenje prepuščeno ameriškemu kapitalizmu, skratka, da mu je prepuščeno vse naše življenje, naše zadnje upanje na življenje. Jaz vem in mi vemo, kako nujno potrebno je razgibati celotno nacionalno javno mnenje proti koncesijam in podlostim vlade, ki je res v ameriškem taboru. Vprašujem se samo, ali borba, ki jo je treba biti za gmotno in moralno neodvisnost naše dežele in za demokracijo, zahteva, naj se proletariat in svobodomiselni duhovi v naši deželi strogo in popolnoma podrede diktatu Kominforma? Vprašujem se samo, kako je z metodami mišljenja, ki jih je naš narod doslej uporabljal in ki so ustvarile njegov ugled; kako je z načeli naših revolucij in naše kulture, z našim nagnjenjem k razumu in kritičnemu razglabljanju; in naposled se vprašujem, kako je z našo vero, naj korake kakega naroda vodi predvsem njegovo prepričanje, globoko in premišljeno prepričanje, njegova vest? Ali naj bo res vse to zastarelo, nekaj, kar naj za vedno zavržemo? Hočem, da bom lahko tudi v bodoče trdil, da je dvakrat dve štiri: to se ne izgovarja ne z ameriškim ne z ruskim naglasom, marveč kratko in malo z naglasom resnice.

Obračam se na vse Francoze, ki imajo jakobinsko dušo osemintridesetih let in komunarsko dušo, pristavljam, ki imajo dušo odporniškega gibanja. Skratka, obračam se na tiste, ki verujejo v genialno zgodovinsko intuicijo našega ljudstva. To ljudstvo pa je črpalo napotke za svoje akcije iz svoje zavesti. Nobeni emisarji mu niso prinašali kalupov, ki jih je izdelala nekakšna abstraktna birokracija: 1. likvidacija dvora, 2. likvidacija girondinske klike, 3. likvidacija Dantove klike itd. Naše ljudstvo je hotelo tja, kamor ga je vodila natančno spoznana zgodovinska potreba — k Bastilli, in prišlo je do 14. julija, prišlo je do Tuilerij, prišlo je do 10. avgusta. V marčnih dneh leta 1871. pa je hotela buržoazija, ki se ji je mudilo kapitulirati pred Prusi, iztrgati ljudstvu topove, da bi tako s silo solila pamet tem sestradanim, izmučenim in ponižanim ljudem. Toda ljudstvo vedno vstane iz pepela, in tako je vstalo tudi takrat. Dolžnost slehernega poštenega človeka je, zavzeti se za stvar tega ljudstva, si prizadevati spoznati njegove potrebe, razumeti njegov polet, se mu pridružiti, deliti z njim prepričanje, zagotoviti temelje tega prepričanja, jih natančno in pošteno izraziti, ne pa zamenjati to prepričanje z gesli, sestavljenimi v propagandnih kovačnicah. Ljudstva ne smemo mehanizirati, ne smemo ga prisiliti k disciplini in manevrom, katerih smisla ne moremo kontrolirati.

Ta mehanizacija nasprotuje naravnemu hotenju francoskega naroda, tradicijam njegove zgodovine in njegove kulture. Nesmiselna je zlasti, če mu hoče vsiliti geslo in stališče o dogodkih, ki sprožijo vprašanja in spadajo v okvir široke sistematične akcije, kakor vidimo na primeru Jugoslavije in procesa proti Raiku; v okvir akcije, ki, kakor vse kaže, prav nič ne upošteva socialnih, miselnih in zgodovinskih pogojev slehernega naroda. S takšno akcijo bi rad Kominform iz svojega centra komandiral in se pokazal ter vsilil narodom kot njihov učenj doktor revolucije. Takšna pretenzija je popolnoma klerikalnega značaja; to je pretenzija cerkve.

Cerkev vsiljuje dogme in kadar razglaša kako dejstvo, dobi dejstvo obliko dogme in ga ni mogoče kritično proučiti.

Znano je, da je pod grožnjo najhujšega izobčenja prepovedano potovati v Jugoslavijo in pogledati, kaj se tam godi, ali je res tisto, kar govore o njej: to pomeni napotiti se k hudiču. Cerkev prepoveduje svobodno proučevanje in zaradi večje varnosti razširja svojo avtoriteto na vsa področja, vštevši biologijo, slikarstvo in nedvomno tudi cirkus ali povrtninarstvo. V nervozni skrbi za oblast postaja cerkev totalitarna. S pomočjo svojih organizacij, patronatov, bul in bulic, s pomočjo cele mehanike, formul in ceremonij prodira v vse kroge, vpliva na privatno in javno mnenje in iz slehernega človeka, ki pride pod njeno oblast, ustvari novega človeka, človeka po določenem kalupu, človeka, ki dela vse preračunano in na povelje od zgoraj. Slehernae iz zavesti izvirajoče reakcije, ki ji daje vsak posameznik in vsak narod svoje obeležje, sleherne ustvarjalne reakcije se cerkev najbolj boji in jo najbolj sovraži. Proti njej postavi aparat svojih spletk, pa tudi zid svojih naukov, o katerih trdi, da jih ima samo ona pravico razlagati, in ki jih na svojih zborih poglablja z neskončnimi komentarji. To je tisto, kar imenujemo sholastika. In to je navadna praksa sekt, to se pravi navadna praksa zaključenih svetov, ki žive sami zase in katerih misel se orti v krogu. In tako vidimo, kako nastaja celo svetohlinsko dlakocepstvo, proti kateremu naš svobodni francoski humanizem protestira z vsem svojim genijem in vso svojo krvjo! V številki 6 (1948) v Moskvi izhajajoče revije «Sovjetska književnost» lahko preberete spokorniški članek skladatelja Sergeja Prokofjeva, ob katerem mora vsak pošten človek samo zardeti. Bosi Galilei, z vrvjo okrog vratu, je vendarle povzdignil glas protesta na pragu cerkve, kjer se je odpovedal svojemu prepričanju. In vendar se zemlja vrti in se bo vrtela. Skladatelj Sergej Prokofjev pa je izpraznil kupo do dna, ponižal se je do skrajnosti. Prav. V bodoče ne bo smel nihče več komponirati 12tonske glasbe. To je namreč kapitalistična glasba. Komponiral bo 7tonsko glasbo, proletarsko, marksistično glasbo, polno vrlin. Sicer pa so še druga krivoverstva, kakor na primer kozmopolitizem in komparatizem. Profesorji književne zgodovine naj se varujejo! Človek se v grozi vprašuje, kako se more cerkev, ki na vsa usta razglaša takšne obsodbe, razglasiti za vesoljno, t. j. univerzalno. Naposled se moramo namreč vprašati, kaj bo z nami, nesrečniki, ki smo v primeri z Rusi lahko samo podvrženi kozmopolitizmu in predmet primerjave, kakšni smo mi in kako lahko mi postanemo člani takšne skupnosti? Kako naj socializem, ki je v bistvu univerzalen, primoramo vstopiti skozi ozka vrata šovinističnega partikularizma?

Toda tudi to se malo tiče cerkve, ki hoče biti realistična, praktična, pragmatična in ki računa v političnem življenju samo z igro sil. Cerkev reducira hotenje od njenega sistema odvisnih ljudi, narodov in strank na hladno in neizprosno strategijo, v kateri ni treba ničesar pojasnjevati, niti tistih točk, o katerih bi človek mislil, da zahtevajo pojasnila. Vsi in vse naj bi bilo pasivno poslušno geslom, naj bi avtomatično ponavljalo obrede. Cerkev razširja svojo oblast celo na področje, kjer se človeško delo opravlja s specifično poklicnimi pripomočki ustvarjalnega genija, osebne domišljije, svobode. Cerkev ne razume, da lahko doseže svoje cilje in zagotovi zmago revolucije drugače in ne le s teološkimi in policijskimi ukazi. Cerkev uporablja silo in vidi okrog sebe samo sile, s katerimi sklepa kompromise ali se bori, kakor ji pač kaže in nanese. Na svetu so pa razen sil še druge stvari: na svetu je prepričanje. Pogoji in nazori so različni. Imamo ljudi in narode, ki ne dovolijo, da bi jim kdo od zunaj krojil pamet, nazore, izkušnje in dejanja, marveč hočejo vse to delati po svoji vesti, prepričanju in nagibih. Ti ljudje in ti narodi so zdaj vznemirjeni, in tudi mi smo vznemirjeni skupaj z njimi. Skupaj z njimi vprašujem svoje komunistične prijatelje, če me bodo hoteli poslušati, ali je treba demokracijo neogibno uresničevati samo z nedemokratičnimi ukrepi?

Ob enaintrideseti obletnici smrti IVANA CANKARJA

IZ OTTAKRINGA NA ZGORNJI ROŽNIK

Koliko je bilo romarskih postaj v življenju Ivana Cankarja?

V detinstvu in mladosti je največjega slovenskega pisatelja vodila pot s «Klanca siromakov» na Vrhniki v Ljubljano, od tam na Dunaj (1896) z Dunaja za poldrugo leto zopet domov (ob času materine smrti, 1897). Nato je Cankar odrinil za nekaj časa z očetom v Pulj (1898), potem se je odpeljal zopet na Dunaj, kjer je ostal dolgo dobo, približno enajst let. Državnozborske volitve v nekdanji monarhiji so ga sredi leta 1907 pripeljale nazaj v domovino, kjer je bil sprejel kandidaturo na listi socialno-demokratske stranke v zagorsko-litijskem okraju. Ta čas je za nadaljnjo življenjsko pot Ivana Cankarja izredno važen, saj ga ne zbliža samo z delavskim razredom, ki mu je bil vedno pri srcu, ampak tudi z domovino. Ne bo minilo dolgo časa, pa bo v pisateljevem življenju nastal velik preobrat: zapustil bo «cesarsko mesto» in se povrnil med svoje rojake, najprej v Sarajevo k bratu, nato pa v Ljubljano — za zmerom.

Ivan Cankar je imel v svojem življenju dve veliki postaji — dva «doma», če lahko tako rečemo. Ko je odrasel otroški dobi in študentstvu, je bila prva njegova samostojna postaja na Dunaju. V začetku svojega ondotnega bivanja

(1896) je najprej stanoval v IV. okraju (Schönburggasse), leta 1899 pa se je preselil v delavsko naselje Ottakring v 16. okraju. Tam je našel Löfflerjeve, proletarce, ki so kakor on prenašali vso pezo gmotnega pomanjkanja in stradanja. Zbližal se je z njimi, odkril v družini hčer Stefko, ki jo je izbral za svojo nevesto in se hotel z njo poročiti.

Tej poroki so se postavljale v bran razne ovire, ki so bile od začetka do konca materialnega značaja. Cankar je moral živeti od pisateljskih honorarjev, kajti zapustivši dunajsko tehniko, kamor se je bil v začetku študija vpisal, je izgubil štipendij, s katerim je bil odšel študirat na tuje. Moral je torej prijeti za pero — prijeti tako, da ga ne bo nikdar več izpustil iz rok. To delo mu je sicer godilo, saj je bilo njegov pravi poklic, toda na zunaj je bilo težko, da, naravnost težaško. Venomer je živel v gmotnih stiskah in zadregah, kar nam pričuje dolga vrsta pisem, ki jih je pisal svojim založnikom, da je prišel do denarja. Denar, prokletstvo kapitalističnega sistema, mu je grenil življenje iz dneva v dan; iz leta v leto, križal je njegove načrte in mu podiral gradove, ki jih je njegova mladost stavila v oblake.

V začetku aprila 1907, ko se zaradi kandidature pri državnozborskih volitvah mudi v domovini, piše na Dunaj nevesti Stefki: «Če bo le mogoče, Te v začetku maja pokličem doli» (v Ljubljano).

Dobro leto dni pozneje, 27. maja 1908, isti naslovnici: «Kakor veš, sem bil v Trstu. Tam je tako: ljudje si me pač želijo, toda mesto bi bilo sprejemljivo šele jeseni — sedaj ni dovolj trdno. List ima okrog 1500 naročnikov, glavnica je majhna, moji tamkajšnji prijatelji pa me ne bi hoteli speljati v negotovost — in tudi jaz bi tega ne hotel. Upajo pa, da bodo v kratkem času fond tako okrepili, da bo obstanek lista zagotovljen. Kar se mene tiče, velja, da bom v nepredaljjem času imel svoj dom v Trstu in nikjer drugod. Mesto in ljudje — oboje je prikupljivo; povrhu tega me imajo ljudje tam iskreno radi».

Služba, ki je Cankarja mikala v Trstu, je bila uredniško mesto pri tedanjem «Delavskem listu».

Toda up se mu ni hotel izpolniti. Že 24. maja prosi Stefko, naj še «malo potrpi» zaradi 500 kron za poročno pripravo. 1. avgusta ji piše»: Se malo bi mi ne bilo mar, ko bi bil sam. A gre zate, ne zame. Divji sem od jeze, če pomislim, da ne moreš imeti vsega, kar potrebuješ in si želiš. Vse najino razmerje se mi zdi skoraj tako, kakor da bi Ti bil naročil voz, konja pa ne — sedaj stojiva na cesti...»

V septembru 1908 je čustveno razdvojen. Pisma štefki postajajo redkejša... Odmik med ženinom Ivanom Cankarjem in nevesto Stefko Löfflerjevo se je bolj in bolj poglabljal.

Leto dni pozneje je bil Cankar v Sarajevu, odkoder je prišel v Ljubljano, napisal «Hlapce» in pripravljal «Belo krizantemo». Domovina ga je bila popolnoma pritegnila k sebi.

Ko Cankar utihne, se Stefka oglasi: «Zdaj so minili že trije meseci, odkar si zadnjikrat pisal. Tako ne gre več naprej. Kaj si bolan ali jezen?»

Dne 25. decembra 1910 mu Stefka zadnjič vošči božične praznike s pristavkom, da bodo pri Löfflerjevih prav žalostni.

Tako se je Cankar dokončno razšel s Štefko Löfflerjevo.

Zgornji Rožnik je bil druga — in zadnja velika postaja v življenju Ivana Cankarja.

17. novembra 1910: «Če kdaj izpregovorim besedo o Rožniku, rečem kar na kratko:, doma'. Že zdavnaj, zelo zdavnaj ganisem imel. Zdaj ga občutim.»

17. januarja 1911: «Upam, da prav kmalu spet ugledam Ljubljano in blagoslovljeni Rožnik.»

30. januarija 1911: «Tisočkrat rajši bi bil na Rožniku nego sem tukaj». V drugi polovici pisma pa: «Dobil sem nekaj ‚pozdravov' z Dunaja, ali zdaj sem v tej stvari čisto miren in sploh se mi neumno zdi, da sem se prej vznemirjal. Če bi se že kdaj ženil, bi bili vsi skupaj sami mohamedanci».

17. marca 1911: «Zdaj bo že kmalu obletnica tistega dne, ko sem prvikrat prišel na Rožnik. Morda je moj spomin zato tako zvest, ker nimam nikjer pravega doma in mi ostane v srcu neizbrisljiv sončni Rožnik, ki mi je res napol dom...»

Na tem Rožniku je Ivan Cankar snoval in delal celih sedem let. To so bila leta pisateljevega tihega zorenja za «Moje življenje» in «Podobe iz sanj». Seveda nikakor misliti, da bilo v tem času Cankarjevo življenje gladko in mirno. Nikakor ne. Toda bilo je le bolj spokojno kakor tisto enajstletno tavanje po tujini.

1916 je moral k vojakom. Ko so ga odpustili, se je vrnil na Rožnik, od koder je pisal 5. marca 1916 svojemu zaščitniku pri vojakih, Avguštinu Arseliju: «Zakopal sem se v to prijetno rožniško samoto, ne grem nikamor in ne pišem nikomur».

Ustvarjajoč črtico za črtico zbirke «Podobe iz sanj» je vedno napovedoval, da bo šele zdaj začetek njegovega pisanja...

Prišlo je burno leto 1917. Cankar ni mogel ostati ravnodušen spričo «pomlajenja», ki se je obetalo ob majniški deklaraciji. Na prigovarjanje prijateljev se je jeseni odločil za preselitev z Rožnika v Ljubljano. Toda težko se je odpravljal iz svojega «drugega doma».

Poleti 1918 se je še mudil na Bledu, oktobra 1918 se je ponesrečil na Kongresnem trgu št. 5. Sel je po stopnicah in ker ni poznal hiše, je padel in si pri padcu pretresel možgane. Dne 29. oktobra so ga prepeljali v bolnišnico, kjer se mu je zdravje popravilo. 18. novembra se je vrnil — neozdravljivo bolan. Pritisnila je pljučnica in utrnila plamenico velikega življenja.

ZA KULISAMI JALTSKE KONFERENCE

"Jugoslavija, Albanija in takšne male države ne zaslužijo, da sede za isto mizo z nami„ je izjavil Stalin

Stalin trdi, "da se bodo Grki, ker se še niso naučili sporazumevanja, še nadalje klali", medtem ko je Molotov izjavil, "da se Sovjetska zveza ne interesira za kitajske komuniste, ki v nobenem primeru niso pravi komunisti"

Dne 3. maja 1944 je britanski veleposlanik Halifax vprašal ministrà za zunanje zadeve Cordella Hulla, kako bodo ZDA sprejele sporazum med Britanci in Rusi, po katerem bi nosila Rusija glavno vojno odgovornost v Romuniji, Britanja pa v Grčiji. Zaradi napredovanja ruskih armad na Balkanu v aprilu 1944 so postali odnosi med ZSSR in Balkanom prvorazrednega pomena in je Halifax izjavil, da so nastale težkoče med Rusi in Britanci glede Balkana, posebno glede Romunije. Pojasnil je, da se bo predlagana pogodba uporabila samo za vojne pogoje in da ne bodo rezultirale iz nje pravice in odgovornosti, ki jih bo imela vsaka izmed treh velesil ob sprejetju mirovne pogodbe.

Hull je nasprotoval temu predlogu. Naslednjega dne je poslal Churchill Rooseveltu brzojavko, v kateri je zahteval nujno soglasje s predlaganim sporazumom, poudarjajoč, da se nanaša samo na vojne pogoje. Churchill je pripomnil, da je on predložil sporazum Rusom in da so ga Rusi pripravljeni sprejeti, žele pa zvedeti, ali soglašajo s tem ZDA. Medtem ko je ameriško ministrstvo za zunanje zadeve pripravljalo odgovor, je Halifax 8. junija poslal Hullu drugo sporočilo predsednika Churchilla. Churchill je trdil, da ni vključeno nobeno vprašanje o vplivnih sferah. Pripomnil je, da mu je popolnoma jasno, da bodo Rusi računali z Romuni in Bolgari, Britanci pa z Grki in Jugoslovani, ki se nahajajo v britanski coni operacij, in ki so bili stari britanski zavezniki.

Roosevelt je poslal naš odgovor 10. junija, poudarjajoč, da bo vlada, ki je odgovorna za vojno akcijo v kateri koli državi, sprejela sklepe, ki jih bo nalagala vojna situacija. Po drugi strani, je rekel Roosevel, mora predlagani sporazum dovoliti tudi takšne vojne sklepe, ki bodo posegali v politična in vojna vprašanja. Poudaril je, da bo takšna situacija sigurno pripeljala do razdelitve Balkana na interesne sfere.

Roosevelt je dodal, da so ZDA bolj za to, da se formira kako posvetovalno telo za vprašanje Balkana.

Ministrski predsednik je poslal naslednjega dne brzojavko, v kateri je rekel, da bi takšno telo preprečilo akcijo in da on ne razume, zakaj prezident in on bi mogla sama rešiti to vprašanje. Nato je predlagal, naj se ta sporazum preizkusi v roku treh mesecev.

Ne da bi se posvetoval z ameriškim ministrom za zunanje zadeve, je prezident brzojavil, da sprejme rok treh mesecev. Poudaril je, da s tem dejanjem ne izraža svojega soglasja s kakršnim koli povojnim sporazumom o interesnih sferah.

Ko je veleposlanik Gromikov 1. julija vprašal States departement za naše mnenje o vprašanju Balkana, smo mu sporočili, da so ZDA privolile, naj se ta sporazum preizkusi v roku treh mesecev, želeli pa smo, da naj bo jasno, da mi ne želimo, da bi se ta pogodba spremenila v interesne sfere.

Churchill in Stalin sta kljub temu v oktobru 1944 v Moskvi razširila ta sporazum in zmanjšala odstotek vpliva, ki ga bo imel vsakdo od njiju na Balkanu. Naši veleposlaništvi v Moskvi in Ankari sta nas obvestili, da bo imela ZSSR 75/25 ali 80/20 vpliva v Bolgariji, Madžarski in Romuniji; Britanija in Rusija si bosta delili vpliv v Jugoslaviji v razmerju 50:50; Britanci bodo imeli popoln vpliv v Grčiji.

Nato je ministrski predsednik začel razgovor o Grčiji in izrazil nado, da se bo dosegel mir. Dvomi pa, da bo mogoče sestaviti vlado iz vseh strank, ker se medsebojno zelo sovražijo. Stalin je pripomnil, da se bodo Grki, ker se še niso naučili sporazumevanja, še nadalje med seboj klali.

Ministrski predsednik je končal svoje pripombe o Grčiji rekoč, da je nedavno pet voditeljev britanskih sindikatov obiskalo Grčijo in našlo tamkaj težaven položaj. Bili so zelo hvaležni maršalu Stalinu, je rekel ministrski predsednik, da se ni preveč zanimal za grške stvari. Stalin je ponovil, da nikakor ne namerava kritizirati britanske postopke v Grčiji. Pripomnil je, da se sploh ni nameraval vmešavati v razmere te dežele.

Stalin je zlobno pristavil, naj se ministrski predsednik ne boji, da se bo predlagani ruski dodatek uporabil za Grčijo. Ministrski predsednik je odgovoril, da njega ne skrbi vprašanje Grčije, in da bi rad tamkaj videl sovjetskega opazovalca. Potem je maršal pripomnil, da bi bilo po njegovem mnenju skrajno nevarno, ako ministrski predsednik dovoli, da bi katera koli druga vojska, razen britanske, šla v Grčijo. Stalin je dodal, da popolnoma zaupa britanski politiki v Grčiji. *Ministrski predsednik je izrazil svoje zadovoljstvo zaradi te izjave.*

Stalin je popolnoma jasno pokazal v svojih zdravicah, da se strinja z ministrskim predsednikom, da morajo tri velesile, ki so prenašale breme vojne, tudi obvarovati mir. Rekel je, da bi bilo smešno, da bi imela majhna dežela, kakor je Albanija, enakopraven glas s tremi velesilami. Izjavil je, da je pripravljen pridružiti se Združenim državam Amerike in Velike Britanije glede zaščite pravic malih dežel, vendar pa sam nikdar ne bo privolil v to, da bi male države sodile o kakršnem koli postopku velesil.

Prezident in ministrski predsednik sta odgovorila, da se popolnoma strinjata s tem, da morajo vsekakor Trije veliki nositi poglavitni del odgovornosti za mir, poudarila pa sta da je bistvene važnosti, da se ta oblast izvaja zmerno in s spoštovanjem pravic malih narodov. »Jugoslavija, Albanija in takšne male države ne zaslužijo, da sede za isto mizo,« *je izjavil maršal.* «Ali želite vi, da naj ima Albanija enak položaj kakor ZDA?« *je vprašal.* »Kaj je napravila Albanija v tej vojni, da zasluži takšno čast? Mi trije moramo odločiti, kako se bo obvaroval mir na svetu in mir se ne bo obvaroval, ako se mi trije ne odločimo, da ga obdržimo.«

Na to izjavo je ministrski predsednik odgovoril: »Orel mora dopustiti malim ptičem, da pojejo, ni mu pa treba voditi računa o tem, zakaj pojejo.«

Dne 8. septembra 1944 ob 9.30 sem povabil Gromika v prezidentovo spalnico na 35 minutni razgovor o vprašanju nesoglasij, ki so se pojavila v Dumberton Oaksu med Sovjetsko zvezo in ZDA.

V začetku je prezident ogrel atmosfero, ko je sporočil Gromiku nekatere svoje načrte v Quebecu s Churchillom. Roosevelt je poudaril, da se bodo ti razgovori nanašali samo na vojaška vprašanja. Pristavil je, da bi bilo po njegovem mnenju primerno, da bi se v najkrajšem času vršila še ena konferenca treh državnih šefov. Spregovoril je tudi nekoliko besed o vojni, da so se naše sile na zahodu, kakor tudi sovjetske na vzhodu, preveč oddaljile od svojih oporišč za preskrbovanje in da je to sedaj doba zatišja za urejevanje na obeh straneh. Prezident je izrazil Gromiku svoje zadovoljstvo glede načina, kako se razvijajo stvari na obeh frontah. Nato mu je prečital poslanico generala Patrika Hurleya, v kateri je Hurley javljal izjavo Molotova, da se Sovjetska zveza ne interesira za kitajske komuniste, ki v nobenem primeru niso pravi komunisti.

Edvard Stetinius (umrl dne 22. oktobra 1949) je postal leta 1943 pomočnik ministra za zunanje zadeve, po odstopu Cordella Hulla je bil minister za zunanje zadeve, ZDA od novembra 1944 do junija 1945, ko je bil po Rooseveltovi smrti imenovan za prvega delegata ZDA v Organizaciji združenih narodov. Na jaltski konferenci 1. 1945 je bil kot minister za zunanje zadeve eden od Rooseveltovih svetovalcev. Njegova knjiga »Roosevelt in Rusi« zajema ravno to dobo in ima zato podnaslov »Zgodovina jaltske konference«.

Objavljamo iz knjige odlomke, ki se nanašajo na angleško-sovjetski sporazum o razdelitvi interesnih sfer na Balkanu, na sovjetsko privolitev v angleško akcijo v Atenah 1. 1944 ter odlomke, ki govore o Albaniji in Kitajski.

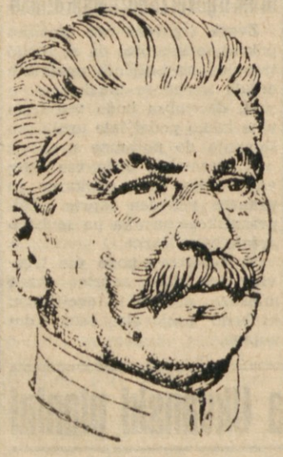

STALIN

ROOSEVELT

CHURCHILL

Morda bo tudi tebe zanimalo...

V nekem zdravniškem vestniku so objavili, da se nahaja na nekem bankovcu preko 60.000 mikrobov, med katerimi so najštevilnejši Kochovi bacili, streptokoki in drugi. Vrhu tega nosi bankovec sledove tobaka, sladkorja, mleka, rdečila za ustnice in drugo

* * *

Dva in pol kilometra sukanca...

Za izdelavo tenkih ženskih nogavic potrebujejo dva in pol kilometra sukanca in 620 tenkih igel. Vsako nogavico sestavlja en milijon bodljajev.

* * *

Med najbolj zamotanimi industrijskimi stroji spada brez dvoma stroj za izdelovanje ženskih nogavic. Nekatere sestavlja celo 150.000 različnih delov.

Pod svobodnim soncem

SPISAL Lauzgarts — II. DEL — 126

«Sporoči torej prefektu, naj takoj odide in privede Ireno. To je odločna volja despojne.»

«Prefekt je stric in kri! Ko bi presveta poslala mene, nevrednega hlapca, po Ireno.»

«Jastreba po golobico! Najprej se nasiti despojna, morda ostane tudi grižljaj za hlapca! Rustik pojde ponjo!»

Carica je zganila z drobnim sandalčkom, Azbad ga je poljubil in odšel.

TRINAJSTO POGLAVJE

Sužnja Melita se je bridko varala, ko je krasila spalnico svojega orla z rožami in potresala z dehtečim žafranom. Azbad ni prestopil praga tisti večer.

Ko se je vrnil od Teodore, je poiskal najprej Rustika, ga zadovoljil in nalagal, da mu je pot v Bizanc uglajena. Zakaj despojna ne pozabi nikdar, da ji je prvi sporočil o Epafroditu in obljubil Ireno njemu, kar je že dolgo srčna želja despojne.

Prefekt je bil zadovoljen in je šel vesel v pretorij iskat znancev, katere je povabil v Zeuksipove kopeli na razkošno večerjo.

Azbad pa je legel doma v pisarniški sobi na trdo otomano, prevlečeno s kravjim usnjem. Roké je sklenil pod glavo in se zazrl v strop, po katerem je vodila Aurora kvadrigo mladega sonca.

Vedel je, da so mu z današnjim dnem zopet odprta vrata do Teodore. Kljub temu pa ni bil zadovoljen. Ni ga grizlo, da je bila despojna tako hladna, ni ga bolel trn, s katerim ga je pikro zbodla, ko mu je rekla, da je nevaren jastreb za golobico Ireno. Vajen je bil žela, ki je pikal v besedah caričinih. Začutil je nenadoma v srcu drugega črvá, ki se je zbudil in kljuval, da mu je plalo po žilah. Zagorela je tista tiha iskra, na katero je sicer navalil razkošni palatinec gomilo prekletstva in sovraštva, pa je ni ugasil. Kakor se o tihi polnoči sredi smrdljivega močvirja izza ostudne golazni nenadoma ukreše plamenček, zatrepeta plašno nad slu-zasto vodo in razsvetli v noč zagrebeno ostudnost, tako je zaplapolala ta iskra nad Azbadovim srcem. Obdala ga je bolj z grozo kakor z veseljem. Nad vse dvorjanice, nad vsako gizdavo hotnico se je dvignila Irena kakor plamenček nad močvirje in razsvetlila s svojim žarkom kalužo, po kateri je brodil Azbad. Davno je že zaigral vero v poštenje, v značaj, v resnico. Z jezikom je klical Krista, v srcu je žrtvoval malikom. Ali danes je dahnila despojna v njegovo dušo in razpalila žar, kateremu ni vedel imena. Snel je roké izpod glave in jih sklenjene pritisnil na čelo.

Ali sem ljubosumen na Ireno? Kaj jo še ljubim? Ljubim? Ali nisem že davno iztrošil zadnji utrip srca, ki bi mu utegnil reči ljubezen? Ljubezen je fantom. Užitek resnica. In vendar —».

Azbad je planil z ležišča in hodil nemirno po marmoru. V srcu je čutil vulkan. Kakor neprozorni valovi se je dvigalo nekaj iz prsi in pljuskalo v glavo. Iskal je skale v teh valovih, da bi vrgel sidro, iskal jo je, a je ni našel. Gledal je na valovih Ireno, katero muči na smrt maščevalnost Teodore. Iz valov se je bleščal njen bledi, solzni obraz, usehle roke so gledale po penah in se lovile zanje, tonile in se pogrezale v brezdanje globine. Zdelo se mu je da kliče Irena na pomoč, da je izrekla s tiho vdanostjo njegovo ime in ga rotila, naj se spomni ljubezni, katero ji je nekdaj prisegal, in naj jo otme.

Razburjen, omotičen in razdvojen se je zgrudil Azbad na trdo ležišče, veke so se strnile, viharen sen je zgrnil čezenj peruti.

Drugo jutro je sedel truden ob mizi. V obraz mu je svetilo sonce. Na licu mir, kakor gladina tihe Propontide. Odmaknil je roko od glave, udaril krepko po mizi in se zasmejal sam sebi.

«Nisem pil in vendar sem bil pijan snoči! Smešno! Človeku zavre kri in iz moža se rodi zaljubljen dečak! Pomni, Teodora! Tudi hlapec zahrepeni po polni skledi. Ostanki so za pse. Irene ne dobiš, Irena bo moja. Golobico si otme jastreb iz zob lisice!»

Azbad je zagrebel prste obeh rok v razmršene, neumite in nemaziljene lase, za